

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Vapaan sivistystyön käsityön lyhytkurssien sisällöllinen
kehittäminen

Anja Rosenberg

2008

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU, AMMATILLINEN
OPETTAJAKORKEAKOULU: Kehittämishanke

Anja Rosenberg

44 s + 4 liites.

Huhtikuu 2008

Vastuuopettaja: Kaarina Ranne

Asiasanat: käsityö, lyhytkurssit, luovuus, tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessi

TIIVISTELMÄ

Tämän työelämälähtöisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää Kankaanpään Taitokeskuksen käsityön lyhytkurssien sisällöllistä kehittämistarvetta. Lyhytkursseilla tuotteet toimivat välineenä niin tuotteen valmistuksessa kuin käsityötekniikan opiskelussa. Teoreettisena perustana kehittämishankkeessa käytettiin tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja sovellettiin sitä käytäntöön esimerkein sekä kurssilaisen että opettajan näkökulmasta.

Kurssien tarkempi analysointi on hyödyksi kiristyvässä kilpailussa. Hankkeen aikana tehtiin laajat ja erilaiset kyselyt lapsille ja aikuisille sisältäen tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessiin liittyviä kysymyksiä ja kursseille osallistumisesta saatuja kokemuksia. Kysymyksillä kartoitettiin myös opettajan tapaa toimia ja kehittämistarvetta siinä kurssilaisten näkökulmasta. Aineistoon käytettiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää.

Saaduista tuloksista käy selvästi ilmi, että lasten ja nuorten kursseilla kudonta, kankaanpainanta ja silkkihuivien värjäys ovat kurssien suosituimmat osa-alueet. Toiseksi kurssilaiset kokivat merkittäväksi, että he saivat vapaasti valita työtekniikkansa tarjolla olevista vaihtoehdoista. Aikuisten kyselyssä tuli esiin käsityön erilaiset merkitykset. Jako kokonaisen käsityön ja ositetun käsityön harrastajiin tuli selvästi esiin. Saadut vastaukset jakautuivat puoliksi, kun kysyttiin ryhmäohjauksen tai yksilöohjauksen tarvetta. Tämä kuvaa aikuisten erilaista lähtötasoa jo ennen kurssille tulemistä. Kokemukset kurssista ja ohjauksesta olivat pääsääntöisesti positiivisia, mutta kehittämistä oli kohderyhmien valinnassa. Toiveita esitettiin kursseista, minne voi lapset ottaa mukaan.

Saatujen vastausten pohjalta voidaan kehittää tarkennettuja kursseja ja määritellä Taitokeskuksen tulostavoitteiden mukainen hinta. Markkinointi ja hinnoittelu voivatkin toimia tämän hankkeen jatkotutkimuskohteena.

Sisällysluettelo

1 LYHYTKURSSIEN KEHITTÄMISTARVE	5
2 TAITOKESKUS OSANA KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSLIITTOA.....	6
3 KÄSITYKSIÄ KÄSITYÖSTÄ	7
3.1 Käsityön muodot	8
3.1.1 Kokonainen käsityö	8
3.1.2 Ositettu käsityö	8
3.2 Käsityö taitona.....	9
3.2.1 Taidon oppiminen.....	9
3.2.2 Taidon oppimisen vaiheet.....	10
3.3 Käsityöprosessin oppimisen ja taidon ylläpitämisen teoreettinen viitekehys .	11
4 LUOVUUS OSANA KÄSITYÖPROSESSIA	12
4.1 Luovuus ja sen vaatimukset käsityötuotteessa	12
4.2. Luovuuden arviointi	13
5 ERILAISET KÄSITYÖN OPPIJAT IKÄRAKENTEEN MUKAAN.....	14
5.1 Lapsi käsityöntekijänä	14
5.1.1 Käsityötaidon oppiminen 0 – 14-vuotiailla	14
5.1.2 Lapsen käsityön opetus	15
5.2 Nuori käsityöntekijänä.....	15
5.3 Aikuinen käsityöntekijänä.....	16
6 KEHITTÄMISHANKKEEN TEOREETTINEN NÄKÖKULMA	17
6.1. Tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessi osana käsityötiedettä	17
6.1.1 Suunnitteluprosessin alkumielikuva.....	19
6.1.2 Inspiraatio mielikuvan luomisessa	19
6.1.3 Luonnosten merkitys suunnittelussa.....	20
6.1.4 Skeema tuotteen mielikuvaprosessissa.....	23
6.1.5 Sisäisen mallin merkitys lyhytkurssilla.....	23
6.1.6 Tiedon hankinta suunnitteluprosessissa	24
6.1.7 Tuotteen arvotekijöitä.....	24
6.1.8 Pehmeän systeemisuunnittelun malli	25
6.1.9 Käsityötuotteen toteutusvaihe	26
6.2 Hiljaisen tiedon merkitys tuotteen toteutusvaiheessa.....	27
7 TUOTTEEN SUUNNITTELU- JA VALMISTUMISPROSESSI LYHYTKURSSEILLA	28
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
8.1 Kysely tutkimuksen tiedonhankintatapana.....	29
8.1.1 Lasten ja nuorten kysely lapsena kursseilla olleille.....	29
8.1.2 Aikuisten kysely	30
8.2 Aineiston koonti ja järjestäminen	30

9 TUTKIMUSTULOKSET	31
9.1 Lasten kyselyssä saadun aineiston käsittely – koodatut kysymykset	31
9.2 Lasten kyselyssä saadun aineiston käsittely – avoimet kysymykset	32
9.3 Aikuisten kyselyssä saadun aineiston käsittely – koodatut kysymykset	35
9.4 Aikuisten kyselyssä saadun aineiston käsittely – avoimet kysymykset	38
10 AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA	39
10.1 Lasten ja nuorten lyhytkurssin tulkintaa	39
10.2 Aikuisten kurssit	41
11 JATKOTUTKIMUSHAASTEITA	43
LÄHTEET	44
Liitteet:	
LIITE 1: Lasten käsityön lyhytkurssien kyselylomake	45
LIITE 2: Aikuisten käsityön lyhytkurssien kyselylomake	47

1 LYHYTKURSSIEN KEHITTÄMISTARVE

Kehittämishankkeeni tarkastelee Kankaanpään Taitokeskuksessa (entinen Käsityökeskus) järjestettävää lyhytkurssitoimintaa. Lyhytkurssit tarjoavat erilaisten kädentaitojen opetuksellista toimintaa sekä aikuisille että lapsille. Tätä toimintaa toteutetaan Satakunnan Käsi- ja Taideteollisuusyhdistyksen kaikissa Taitokeskuksissa, mutta ne ovat sisällöltään hieman toisistaan poikkeavia. Olen toteuttanut lasten lyhytkursseja kesäkurssien merkeissä 27 vuotta. Ne ovat sisällöltään muuttuneet vuosien aikana, mutta emme ole koskaan tutkineet: Miksi kurssilaiset valitsevat tietyn kurssin, millaista opetussisältöä kaivataan, minkälaiseksi he ovat kurssin kokeneet, ja mitä kehittämistä kursseihin toivotaan? Työpaikkani on Taitokeskuksista ainoa, jonka käsityökurssit kestävät kaksi viikkoa samalla ryhmällä, kun muiden Taitokeskusten kurssit ovat kestoltaan kolmesta viiteen päivään. Haluan tässä kehittämishankkeessa tutkia, onko kurssin pituudella ja opetuksellisella sisällöllä merkitystä kurssien kiinnostavuuteen? Olen itse sitä mieltä, että monipuolisempi kurssitarjonta luo kiinnostavuutta. Tekemäni kyselyn avulla toivon saavani kehittämishankkeen lopuksi suuntaa antavia vastauksia mainittuihin tutkimusongelmiin. Tutkimuksessani käytän teoreettisena pohjana tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessia pyrkien soveltamaan sen käytäntöön lyhytkurssien näkökulmasta. Käytän myös omia havaintojani, jotka ovat muodostuneet monien työvuosien aikana. Tutkimustulosten saaminen olisi ensiarvoisen tärkeää, sillä vuosien kuluessa on lasten vapaa-ajasta tullut kilpailemaan paljon muitakin harrastusmuotoja, ja haluamme olla kehityksessä mukana. Tavoitteena on järjestää yhä toimivampia ja tarkemmin kohdennettuja kursseja lapsille ja nuorille.

Lyhytkurssitoimintamme tarjoaa erilaisia kädentaidon kursseja myös aikuisille. Kurssilaiset ovat valinneet kurssitarjonnasta haluamansa kurssin ja ilmoittautuneet sille. Kehittämishankkeen tarkoituksena on aikuisille suunnatun kyselyn avulla kartoittaa: Mitkä tekijät vaikuttavat ilmoittautumiseen, mikä kurssilaisia motivoi ja mitä opetuksellisia näkökulmia arvostetaan? Aikuisten kursseista tutkin ryhmässä tekemisen merkitystä, sekä mikä on kurssilaisen tavoite: opittava tekniikka, tuote vai sosiaalinen kontakti? Tavoitteenani on kehittää lyhytkursseja palvelemaan paremmin niin kurssilaista kuin palvelun tarjoajaakin eli Taitokeskusta.

Lyhytkurssien kehittäminen ei kohdennu vain omaan työpaikkaani, vaan sitä voivat soveltaa myös kollegani muissa Taitokeskuksissa.

2 TAITOKESKUS OSANA KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSLIITTOA

Satakunnan Käsi- ja taideteollisuus ry on perustettu 1920. Yhdistyksen toiminta-ajatuksena on edistää suomalaista käsityötä kulttuurina, taitona ja elinkeinona. Toiminnan tavoitteena on käsityöyrittäjyyden kehittäminen, laadukkaiden käsityötuotteiden tuottaminen ja markkinoiminen, käsityötaitojen elvyttäminen ja säilyttäminen, sekä alueellisen käsityökulttuurin vahvistaminen. Keskeiset toimintatavat ovat koulutus, konsultointi, tuotekehitys, markkinointi, tiedotus sekä asiakaslähtöisten palvelujen tuottaminen. (Satakunnan Käsi- ja taideteollisuus ry:n toimintasuunnitelma 2008, 2.)

Olen työpaikkani Kankaanpään Taitokeskuksen vastaava neuvoja. Kankaanpää on yksi Satakunnan Käsi- ja taideteollisuusyhdistyksen toimipisteistä. Taitokeskuksia ovat Kankaanpään lisäksi Raumalla, Ulvilassa, Noormarkussa, Huittisissa, Säskylässä, Porissa ja pääpaikassamme Vammalassa. Kaikissa toimipisteissä toteutetaan sekä lasten että aikuisten lyhytkursseja. Lasten kesäkurssitkin ovat lyhytkursseja, mutta niiden kesto vaihtelee eri paikkakunnilla ja toteutetaan hieman eri tavoin ohjaajan oman suunnitelman mukaisesti. Aikuisten lyhytkurssit noudattavat yhtenäisempää linjaa, mikä johtuu muun muassa yhteiskoulutuksista uusissa käsityötekniikoissa.

Satakunnan Käsi- ja taideteollisuus ry kuuluu valtakunnalliseen Käsi- ja taideteollisuusliitto ry:hyn. Yhdistyksiä Suomessa on 21 ja järjestöllä on yhteisiä kehittämishankkeita ja koulutuksia. Alueyhdistykset saavat harkinnanvaraisen valtionavun liiton kautta toimintojensa tuloksen, kuten kurssitoiminnan järjestämisen perusteella. Yhdistykset käyvät vuosittain tulosneuvottelut, ja valtionavun myöntää opetusministeriö, koska yhdistyksemme kuuluvat opetusministeriön alaiseen vapaan sivistystyön piiriin.

Käsi ja taideteollisuusliiton strategian, Taito elää 2008 - 2010, toiminta-ajatus on *”suomalaisen käsityön edistäminen kulttuurina taitona ja elinkeinona.”* Arvoina

ovat luovuus, taito ja yrittäjäyys. ”*Käsityö rakentuu luovuudelle ja kansalliselle kulttuurille. Käsityön tekeminen edellyttää ja kehittää taitoa. Käsityöyrittäjäyys työllistää ja tuo käsityön kuluttajille*” Visio 2010 on ”*Käsityö elämässä, tuotteissa ja palveluissa.*” (Käsi- ja taideteollisuusjärjestön strategia 2008 - 2010 Taito elää.)

3 KÄSITYKSIÄ KÄSITYÖSTÄ

Käsityöllä on monia merkityksiä. Anttila (1993) kuvailee käsityön olevan käsin tai käsissä pidettävän työvälinein suoritettua työtä, mutta se voi myös tarkoittaa käsin tehdyn työn tuotetta. Käsityöllä on yleensä myönteinen merkitys. Se voi tuottaa tekijälleen tyydytystä, siinä voi olla luova ja ilmaista itseään, mutta se voi olla aivan tavallista viihtymistä ilman tietoisia määrällisiä tavoitteita. Käsityö on usein innovatiivista eli luovaa toimintaa, ja sillä on myös sosiaalisia ja taloudellisia ulottuvuuksia. Erilaiset vaatteiden korjaukset ja nykyään muodissa oleva kodin sisustus ovat osa jokapäiväistä suomalaista elämänmuotoa. Käsityöläisammatti on saanut uudenlaisen arvostuksen, kun käsityöläiset ovat verkottuneet toistensa kanssa ja näin yhdessä tuovat tuotteitaan markkinoille. Käsityön kulttuuriulottuvuus on tärkeä, sillä käsityö on osa kansallista kulttuuriamme. Sen traditiota ylläpitävä ja kehittävä voima kuuluu kansalliseen identiteettiimme. (Anttila 1993, 10.)

Suojanen (1993) tarkoittaa käsityöllä käsin tehtyä tai enimmäkseen käsin ohjattuja koneita käyttäen valmistettua tuotetta (Suojanen 1993, 13). Lepistö (2004) määrittelee käsityötä kokonaistoiminnaksi, tuottamissysteemiksi, jonka avulla tapahtuva oppiminen kestää koko eliniän. Käsityö on laaja tuottamistapahtuma, joka opitaan ajallisesti jatkuvana ilmiönä. Se on myös valmistamistapahtuma alusta loppuun ja alkuvaiheesta eksperttivaiheeseen saakka. Käsityötapahtumassa tekijän ajattelu kypsyy tuotekäsityksestä ja väline-tekniikka-vaiheesta päämäärätavoitteiseksi mietinnäksi. Tämän prosessin tuloksena syntyy tuote ja uutta tietoa tuottamistapahtuman hallinnasta. Lepistön näkökulmasta käsityölle on ominaista tuottamisprosessin monipuolisuus ja sen kokonaisvaltainen luonne. Työsuorituksen toteuttaa aina yksi ihminen, prosessi vaatii tekijältään henkisten ja älyllisten ominaisuuksien lisäksi fyysisiä ja motorisia kykyjä ja taitojen käyttöä sekä niiden harjaantumista. Käsityöntekijällä käytännön järjen kehittyminen ilmenee

vastuullisuutena, mikä näkyy käsityön ja tekemisen taustalla olevien arvojen ymmärtämisellä. (Lepistö 2004, 15 - 17.)

3.1 Käsityön muodot

3.1.1 Kokonainen käsityö

Kokonaisessa käsityön tekemisessä sama henkilö suorittaa käsityöprosessin kaikki vaiheet tuotteen ideoinnista esteettisten ja teknisten ominaisuuksien suunnitteluun, itse valmistamiseen ja arviointiin asti (Lepistö 2004, 20). Käsityön suuri arvo ihmisen kasvamisen ja kehittymisen kannalta on tekemisen prosessin eheydessä ja kokonaisuudessa. Näin ihminen kehittyy käsityön avulla mahdollisimman monipuolisesti olemuksensa kaikilla osa-alueilla. Kokonaisen käsityön tekeminen on itsenäistä, omia ideoita ja tarkoituksia toteuttavaa työtä. Sellainen toiminta kehittää tahtotoimintoja ja vastuunottamisen kykyä, taitoja, joita työelämä työntekijältä odottaa. (Kojonkoski-Rännäli 2005, 92.)

3.1.2 Ositettu käsityö

Ositetussa käsityössä tuotteen valmistusprosessi on jaettu kahteen osaan, tuotteen suunnittelijaan ja toisen henkilön suorittamaan valmistukseen (Lepistö 2004, 21). Suunnittelijat myyvät usein mallejaan käsityölehdille ja käsityöharrastajat ostavat lehden. Kun käsityöntekijä valmistaa lehdessä olevan suunnittelijan tuotteen, hän harjaantuu käsityön tekniikoissa ja motorisissa taidoissa. Mitä pidemmälle ositettu käsityö on kehittynyt, sitä enemmän painottuvat vain tekemisen prosessin manuaaliset vaiheet. Ulkoisena tuloksena on aina kuitenkin näkyvä tuote. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 98.) Käsityö vain tuotteen valmistamisena on ositetun käsityön yksi muoto. Harrasteena tehdyt käsityöt edustavat tätä mallia, jossa mallit ja tarkat valmistusohjeet otetaan jostakin lehdestä. Käsityö, joka rajautuu kohteiden vaiheittaiseen käsittelyyn, perustuu tahtotoiminnan herättämiseen, tekemisessä korostuvaan päämäärään ja tuotevaiheen saavuttamiseen, nimitetään kohdekäsityöksi (Lepistö 2004, 22.)

3.2 Käsiyö taitona

Hyvin toteutettua tuotteen valmistuksen suunnittelu- ja valmistusprosessia määrittelevät muutamit lainalaisuudet, jotka tarvitaan taitosuorituksen oppimisessa ja toteutuksessa. On ymmärrettävä, että taidon hankkiminen ja hallinta eroavat tietojen oppimisesta ja hankinnasta. Taitoa ei opita kirjallisuutta lukemalla eikä saada mistään tietopankista. Se on henkilökohtainen, runsaasti harjoittelua, toistoa ja pitkäaikaista perehtymistä edellyttävä projekti. Omitut tiedot usein unohtuvat, taidot ruostuvat ja samalla taidon hallinnan taso alenee. Taidot eivät täydellisesti unohdu, vaan ne palautuvat uudella harjoittelulla. Monet taidot ovat sellaisia, että kun ne oppii perusteellisesti, niiden liikeradat siirtyvät aivorungon hallitsemaalle tasolle, josta ne eivät katoa vaan ne voi ottaa jälleen harjoituksen avulla käyttöön (Anttila 1993, 60.) Tästä on hyvänä esimerkkinä kankaankudonta, jossa lapsena oikein opetellut kudontatekniikat palautuvat mieleen pitkänkin tauon jälkeen.

3.2.1 Taidon oppiminen

Anttilan (1993) mukaan taidon oppiminen alkaa vaiheella, jossa on oleellista orientaatio liikkeeseen eli liikkeeseen valmistautuminen, liikkeen toteutus sekä väärin ja liiallisten liikkeiden ehkäiseminen. Aistit rekisteröivät tällöin motorisen suorituksen. (Anttila 1993, 61.) Omassa ammatissani lapsia opettaessa olen panostanut erityisesti tähän opetusvaiheeseen, sillä hyvin opetettu perustekniikka mahdollistaa monipuolisempien töiden tekemisen kurssien aikana.

Niiniluoto (1997) analysoi taitoa ja kuvailee, että eläinten ja ihmisten käyttäytymiseen liittyy kykyjä ja valmiuksia, joita kutsutaan osaamiseksi tai taidoiksi. Eläimillä tällaiset taidot ovat ehdollisia refleksejä, omaksuttuja käyttäytymistäipumuksia, joiden siirtäminen toiselle on rajoitettua tai mahdotonta. Ihminen on kyennyt luomaan jatkuvasti uusiutuvan ja paranevan taitojen järjestelmän, joka siirtyy geneettisen koodin sijasta, kielen kasvatuksen ja opetuksen kautta kulttuuriperintönä tuleville polville. Taitaminen ja osaaminen liittyyvät suomen kielen sanoihin *tekniikka* ja *taide*. Niiniluodon analyysissä tekniikka - sanaa

voidaan soveltaa mihin tahansa taitoa vaativaan inhimilliseen toimintaan. Mitä harjaantuneempi ja hiotumpi suoritustaito on kyseessä, sitä suurempaa taitavuutta se ilmentää. Kun tällaisesta taitavuudesta tulee harjoittajansa elinkeino, puhumme ammattitaidosta. (Niiniluoto 1997, 49 – 50.)

3.2.2 Taidon oppimisen vaiheet

Ensimmäisessä taidon oppimisen tiedostamisvaiheessa tehdään havaintoja, hankitaan tietoa, kehitellään mielikuvaa suorituksesta, tarkkaillaan tietoisesti toimintaa, luodaan mielikuva suorituksesta ja opetellaan hallitsemaan vaadittavat reaktiot. Työn suorituksessa tulee paljon virheitä, toiminnot ovat hitaita, koordinaatio on epävakaa ja reaktiot eivät ole vielä vakiintuneet. Tämä vaihe tulee helposti esiin kangaspuissa kudontatekniikan alkuopetuksessa. Oppilaalla on aluksi monta tärkeää vaihetta hallittavanaan. Samanaikaisesti on poljettava jalalla polkusta, käsiteltävä sukkulaa käsin ja vielä ymmärrettävä sen oikeanlainen käyttö. Alkuvaiheessa usein poljetaan väärää polkusta, sukkulat putoavat eikä hallita sukkulan sujuvaa käyttöä. Tässä vaiheessa opettajalta vaaditaan asian täydellistä ammatinhallintaa ja oppilaan seuranta, että pystyy antamaan palautteen välittömästi suoritussuoritusvaiheessa ja toisaalta korjaamaan asiavirheet.

Toisessa, jäsentymisvaiheessa toimintamalli vakiintuu ja uusia vaiheita opetellaan entisten lisäksi. Virheiden määrä vähenee ja motorinen harjoittelu voimistuu. Esimerkiksi kudonnassa oppilas pystyy suorittamaan polkemisen ja sukkulan heittämisen yhtäaikaaisesti ja sujuvasti, oppilas ei mieti enää tekniikan osia erillisinä toimintoina vaan ne nivoutuvat sujuvammin yhteen. Motorinen harjaantuminen on pääosassa tässä vaiheessa.

Kolmannessa, täydentymisen vaiheessa monivaiheiset kokonaisuudet hallitaan sujuvasti, rasituksen ja häirinnän sieto lisääntyy. Suoritukselle on ominaista asteittain paraneva nopeus ja suuret toimintayksiköt korvaavat edellisen vaiheen erillisyyksiköt. Pyrkimyksenä on automatisoitunut suoritus ja kokonaisuuksien hahmottaminen ja hallinta. (Anttila 1993, 61.) Tästä vaiheesta voin mainita esimerkkinä kudonnasta kudontasuorituksen automatisoitunut kudonta, jolloin

oppilas ei enää häiriinny viereen seuraamaan tulleesta toisesta oppilaasta vaan hän pystyy jatkamaan työskentelyä edelleen sujuvasti. Taidon vaiheittainen oppiminen on kuin pyörittäisi lumipalloa suuremmaksi. Alkupallona on tiedostamisvaihe, jonka jälkeen tehdään uusia havaintoja, varmuus työskentelyyn lisääntyy, hankitaan uusia ohjeita, lisätään toimintavarmuutta ja opetellaan uusia yhdistelmiä. Lopputuloksena on pallo, jota voi edelleen kehittää aina suuremmaksi elinikäiseksi oppimiseksi.

3.3 Käsityöprosessin oppimisen ja taidon ylläpitämisen teoreettinen viitekehys

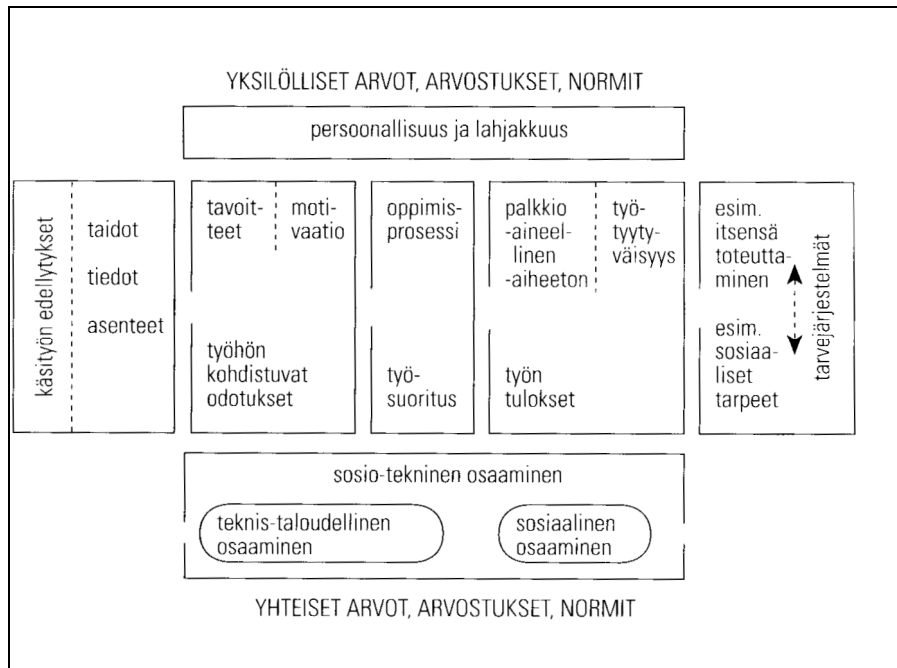
Kaiken oppimisprosessin taustana on tekijän oma persoonallisuus.

Käsityösuorituksen edellytyksenä ovat taidot, tiedot ja asenteet (kuvio 1). Työlle on asetettu tietyt tavoitteet ja odotukset jonka perusteella suoritetaan työsuoritus. Työn tuloksena voidaan saada palkkion tyyppisiä saavutuksia esimerkiksi tuote tai työstä saamaa sisäistä tyydytystä. Omien havaintojeni pohjalta sisäinen tyydytys on usein suuremmassa merkityksessä kuin varsinaisen tulos, tuotteen saavuttaminen.

Nämä työn aineelliset ja aineettomat tulokset tyydyttävät ihmisen tarpeita, jotka puolestaan ovat sidoksissa ihmisen persoonallisuustekijöihin ja toisaalta sosiaaliseen pätemiseen, teknisiin ja taloudellisiin tuloksiin. Käsityön vasta-alkajan on oltava avoin uuden taidon oppimiselle, taidon hallintaan ja oppimiseen ei ole oikotietä.

Hyvä käsityötaidon hallinta vaatii aikaa ja portaittaista oppimista porras kerrallaan.

Taitoja ei opita pelkällä kirjatiedolla, vaan tekemällä. Käsityötaidon hallinta ei ole pelkästään motorista suorittamista vaan siihen liittyy muun muassa monenlaisen informaation nopea ja rationaalinen käsittelykyky, kommunikointikyky, vahva minäkäsitys ja itseluottamus sekä sosiaalisen ja muun ympäristön huomioonottamisen kyky. (Anttila 1993, 63.)

Kuvio1. Käsityötaidon oppimisprosessi Anttilan mukaan (Anttila 1993, 62)

4 LUOVUUS OSANA KÄSITYÖPROSESSIA

Käsityöstä ajatellaan helposti, että kun tehtävästä tuotteesta on työohje, käsityöläinen vain mekaanisesti suorittaa työn. Tämä ei kuitenkaan vastaa luovaa tuotesuunnittelua. Käsityöllisessä tuotesuunnittelussa suunnittelu kulkee ohjaavana tekijänä läpi koko prosessin eikä suunnittelun tehtäviä eroteta varsinaisesta valmistusprosessista. Käsitys luovuus on monimerkityksinen, ja sillä on monenlaisia määritelmiä. Suojanen (1993) määrittelee luovuuden liitettävän ongelmaratkaisuun, taiteeseen ja tieteelliseen toimintaan sekä elämäntapaan. Kasvatukselliselta kannalta on Suojasen mukaan tärkeää, että jo varhaisessa vaiheessa opitaan luovan toiminnan prosessi, vaikka tulokset olisivatkin aikuisen näkökulmasta tavanomaisia. Lähdetään siitä, että luovuuden edellytyksiä on kaikilla ja niiden kehittymiseen voidaan kasvatuksellisin keinoin vaikuttaa. (Suojanen 1993, 52-53.)

4.1 Luovuus ja sen vaatimukset käsityötuotteessa

Käsityö voidaan määritellä sekä valmiiksi tuotteeksi, että itse prosessiksi. Valinta riippuu tekijästä itsestään. Lepistö (2004) väittää, että käsityö on kokonaisen

käsityön tekemistä, mikä sisältää kaikki prosessin vaiheet, ja suunnittelija on yhtä kuin tekijä. Itse prosessi voidaan jakaa kolmeen tasoon: ensimmäisellä tasolla tekijä suunnittelee ja valmistelee, toisella noudatetaan toimintaohjeita ja valmistustehtäviä, ja viimeisellä tasolla sisäiset prosessit yhdistyvät kaikkiin edellisiin toimintoihin. Luovuus antaa usein alkusysäyksen prosessin etenemiselle, ja tuotteen muotoutuminen on riippuvainen tuotteen funktiosta. (Lepistö 2004, 20.)

Ekvall esitti 1979, että luovalle tuotteelle on kolme erilaista vaatimusta. Hänen mielestään uutuus on tuotteen perusedellytys. Uutuutta voidaan arvioida yksilökriteeriä tai sosiaalikriteeriä käyttäen. Ekvallin mielestä on lähdettävä siitä, onko tuote yksilölle uusi. Hyödyllisyys on toinen vaatimus, jolloin tuotteen pitää sopia tarkoitukseensa tyydyttävällä tavalla. Kolmantena on eleganssin vaatimus, siinä on kysymys tuotteen sulavuudesta ja tyylikkyydestä, jotka ovat vaikeasti arvioitavia seikkoja. (Suojanen 1993, 57-58.) Hyödyllisyyskriteerillä on kuitenkin ongelmansa, sillä se voi olla tänään hyödyllinen, mutta huomenna jo vanha.

4.2. Luovuuden arviointi

Heikkilä (1981) erottaa neljä kriteeriä tuotteen luovuuden arvioimiseksi. Ensimmäiseksi hän esittää, että laajuus on tuotettujen ideoiden kokonaismäärä. Toiseksi joustavuus ilmoittaa tuotettujen ideoiden kategorioitten määrän. Kolmanneksi omaperäisyys arvioidaan tuotteen esiintymistiheydestä. Neljänneksi Heikkilä esittää kompleksisuuden, jossa arvioidaan miten tuotetta on pystytty rikastuttamaan sivuideoilla. Edellisten lisäksi tuotteen arviointiin voidaan lisätä käytännöllisyys, toteutettavuus ja uutuusarvo. Hän nimittää edellä kuvattuja arviointeja rationaaliseksi luovuuskäsitykseksi. Tällainen luovuus on sidoksissa ympäristöstä tuleviin vaikutteisiin, joten koulutuksen merkitys sen kehittämisessä on suuri. (Heikkilä 1981, 54-56.)

5 ERILAISET KÄSITYÖN OPPIJAT IKÄRAKENTEEN MUKAAN

5.1 Lapsi käsityöntekijänä

Kognitiivisen psykologian näkemys lapsen ajattelun kehittymisestä perustuu Piaget'n teoriaan, jossa kehitys jaetaan neljään vaiheeseen. Gardner puolestaan vertasi vuonna 1989 kahta ääripäätä edustavaa taidekasvatuskäytäntöä toisiinsa, yltiöpäistä luovuutta korostavaa amerikkalaista järjestelmää ja pitkälle vietyä taitoharjoitusta edustavaa kiinalaista systeemiä. Gardnerin oma näkemys oli se, että molempia painotuksia, luovuutta ja taitoa tarvitaan monipuolisen kehityksen takaamiseksi, mutta lapsen kehityksen eri vaiheissa. (Suojanen 1993, 133.)

5.1.1 Käsityötaidon oppiminen 0 – 14-vuotiailla

Gardner jakaa lapsen ja nuoren kehityksen kolmeen seitsemän vuoden jaksoon. Ensimmäisen seitsemän vuoden aikana lapselle tulee tarjota luovaa toimintaa, jossa lapsi saa kokeilla erilaisia materiaaleja ja tekniikoita ilman että aikuiset varsinaisesti opettavat häntä. Kuitenkin tulee huomioida aina lapsen yksilöllinen kehitys ja varsinkin keskimääräistä hitaammin kehittyneelle tulee antaa ylimääräistä tukea. Toisella kehitysjaksolla, 7-14 -vuotiailla, Gardner arvioi sopivan oppipoika- tai työpajatyypin toiminnan, jossa oppilas on pidempään saman mestarin opissa. Tällöin oppilas saa tietoa normaalin koulujärjestelmän ulkopuolelta ja sitä sanotaan hiljaiseksi tiedoksi. Hän painottaa myös sitä, että oppilas saa harjoitella tarkoituksenmukaisesti eli tehdä esimerkiksi jokin tuotteen. Lapsi nauttii myös siitä, että hän voi esittää opittua taitoaan myös muille. (Suojanen 1993, 133.)

Suojasen (1993) mukaan suomalaisessa käsityöopetuksessa on pidetty tärkeänä perustekniikoiden esim. neulonnan opetusta niin, että ne opitaan tekemään oikein ja rutiinimaisesti. Yleisesti on myös todettu, että varsinkin perustekniikat on helpompi oppia lapsena kuin aikuisena. Lapsi oppii uuden asian kognitiivisella eli älyllisellä tasolla, jolloin toiminta vaatii kaiken hänen huomionsa. Kun tämä taso on opittu, voi hän keskittyä käsityön tekemiseen ja samalla miettiä jotain muuta asiaa, esimerkiksi

seuraavaa työvaihetta. Tämä vaihe on samanlainen niin lapsilla kuin aikuisilla kun he opettelevat aivan uutta asiaa. (Suojanen 1993, 134.)

5.1.2 Lapsen käsityön opetus

Käsityön suoritus jakautuu kahdenlaiseen tarkastelukohteeseen; tarkkaa teknistä suoritusta korostavaan taitokasvatukseen ja luovaa ongelmaratkaisua korostavaan suunnitteluprosessiin. Ala-asteikäisten oppiminen painottuu aluksi tekniikkojen harjoitteluun ja taitojen kasvaessa se siirtyy luoviin prosesseihin. Oppimisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että lapset saavat suunnitella oman mallin heidän omien kehitystasojensa mukaan. (Suojanen 1993, 136.) Suunnittelua ei saa rinnastaa aikuisten tason mukaiseksi. Omien kurssilaisteni kanssa toimiessani olen nähnyt, että lapsi pystyy opettajan ohjauksessa suunnittelemaan tuotteita ja rakennetta, kun se on mitoitettu lapselle oikeatasoiseksi.

5.2 Nuori käsityöntekijänä

Nuori määritellään oppivelvollisuuden jälkeiseen ikävaiheeseen. Tutkijoiden mukaan nuoret kokevat tässä ikävaiheessa kolmenlaista kriisiä: murrosikäisenä ihmissuhteiden kriisin, vähän vanhempana identiteettikriisin (16 - 19 v) ja vielä ideologisen kriisin (19 - 25 v). Aikuisilta vaaditaan tässä vaiheessa tukea ja ymmärrystä kriisien eri vaiheissa. Käsityö voi olla kriisien aikana tasapainottavana tekijänä, jolloin nuori voi rauhassa syventyä itseensä ja omiin tarpeisiinsa, hän voi toteuttaa tai purkaa tuntejaan käsitöiden avulla. Gardner (1989) näkee tällä kaudella olevan yhteyden varhaislapsuuteen. Hänen mukaansa taitojen harjoittaminen voi jäädä toisarvoiseksi ja nuoren tuli löytää itselleen mielekäs käsityöalue, jossa hän voi toteuttaa aiemmin hankkimiaan taitoja. Huomioitava on, että aina ei tarvitse oppia uutta tekniikkaa, valmistaa hän tuotetta sitten harrasteena tai jopa ammatikseen. Suomessa on kouluissa perinteisesti keskitytty taitojen opettamiseen, siksi tarjoamamme lyhytkurssit kesällä täydentävät tarjontaa lapsille ja nuorille. (Suojanen 1993, 139.)

5.3 Aikuinen käsityöntekijänä

Aikuisissa on yksilöllisiä eroja kuten lapsissakin. Oppijana aikuinen kuitenkin eroaa lapsesta. Aikuisten taustalla on jo pitkä kokemustausta, pohjakoulutus ja lahjakkuus. Opettajan tulee huomioida edellä mainitut seikat opettaessaan aikuisia ja eriyttää opetusta kunkin taustan mukaan. Aikuisella on myös selkeämmät tavoitteet kurssille tullessaan ja motivaatio uuden asian oppimiseen on korkea. Tämä on erittäin haasteellista opettajalle nykyisen tietotekniikan aikana. Kurssilaiset ovat usein ennen kurssille tuloaan selvittäneet kurssin aihetta ja heillä on taustatietoa aiheesta. Lyhytkurssit vaativatkin opettajalta perusteellista asiantuntijuutta aiheesta, jotta hän pystyy vastaamaan aiheeseen liittyviin sovelluksiin, joita kurssilaiset voivat taustatietoihinsa pohjautuen tehdä. Suojasen mielestä (Suojanen 1993, 139) aikuinen pyrkii opiskelussaan nuoria enemmän itseohjautuvuuteen ja aktiiviseen toimintaan. Aikuinen ei myöskään hyväksy ylhäältä annettuja ohjeita, kun hän ei ole sisäistänyt niiden merkitystä.

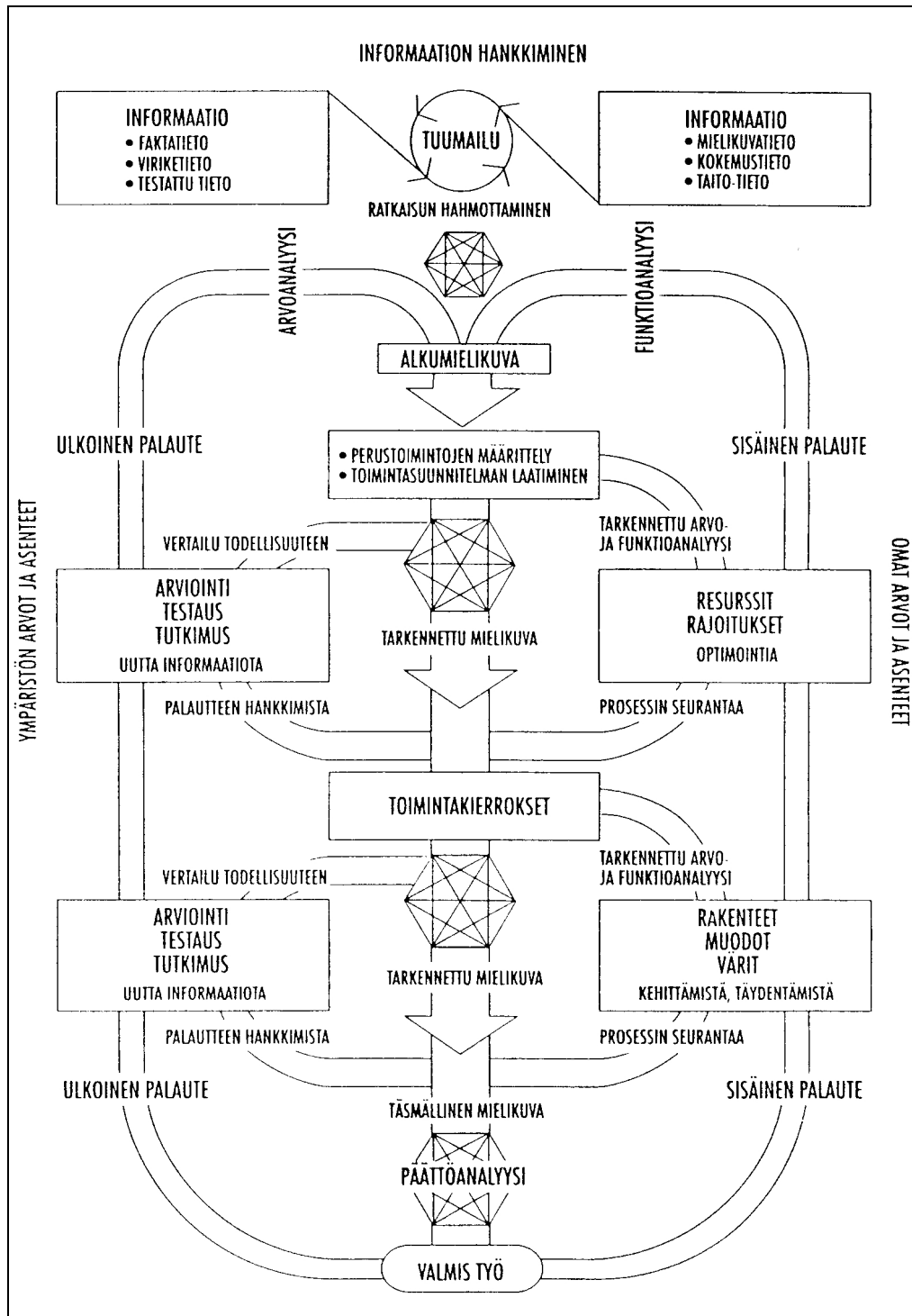
6 KEHITTÄMISHANKKEEN TEOREETTINEN NÄKÖKULMA

6.1. Tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessi osana käsityötiedettä

Käsityötieteen tutkimuksessa on kyse ihmisten suhteesta maailmaan, ja elinympäristön muokkaamisesta. Käsityö ja muotoilu ovat toimivan ihmisen ja toiminnan kohteen, visuaalis-esineellisen ympäristön välistä vuorovaikutusta. Käsityötieteen tutkimuskohde kattaa laaja-alaisesti käsityön eri osa-alueet ja muodot: voidaan tutkia tekijää, tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessia, tuotteita ja tuotekehitystä useasta eri näkökulmasta. Käsityötieteen tutkimukset voivat kohdentua teoreettisten perusteiden kehittämiseen tai konkreettisiin prosesseihin ja tuotteisiin tai niiden kehittämiseen. Tutkimuksen kohteena voi olla käsityö ammattina tai harrastuksena, osana tuotantoelämää tai ihmisen arkea.

Käsityötieteen opetus on ongelmakeskeistä sekä erilaisten ilmiöiden problematisointia ja reflektointia aktivoivaa. Tärkeä piirre alalla on käytännöllisiin prosesseihin liittyvän teorianmuodostuksen ja tieteellisen ajattelun välinen vuorovaikutus. Opetus perustuu tutkimukseen, joka on tiiviissä vuorovaikutuksessa tekemisen kanssa. (Käsityön verkkoyliopisto, [www-dokumentti.fi](http://www.dokumentti.fi).)

Kehittämishankkeeni tutkimuksen perustaksi olen valinnut käsityötieteen osa-alueista tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin. Perustana käytän Pirkko Anttilan kehittämää käsityötuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin teoreettista mallia (kuvio 2). Havainnollistan tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin kulkua käytännön työssäni tekemillä havainnoilla, ja mietin opetuksen merkitystä sen eri osavaiheissa. Käytännön esimerkkejä pohdin sekä lasten että aikuisten näkökulmasta eli laajasta ikäryhmästä, seitsenvuotiaista lähtien. Heitä nuoremmat ovat olleet kursseillani vain poikkeuksellisesti. Taloudellinen näkökulma ja markkinointi kuuluvat olennaisena osana Taitokeskuksen toimintaedellytyksiin. En ota kuitenkaan näitä näkökulmia tutkimukseeni, sillä aika on rajallista ja yksin tehtynä kehittämishankkeeni tulisi liian laajaksi. Haluan siis keskittyä seuraavassa opetusta kehittävään tutkimukseen käsityötuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin pohjalta.

Kuvio 2. Käsityötuotteen suunnittelu- ja valmisprosessin teoreettinen malli Anttilan mukaan (Anttila 2006, 463.)

6.1.1 Suunnitteluprosessin alkumielikuva

Suunnittelu alkaa alkumielikuvasta (kuvio 2), johon tulee mukaan inspiraatio, mielikuvat, sisäiset mallit ja innovaatio. Suunnittelu jatkuu pohdinnalla, sillä on mietittävä mikä on tuote, millainen tuote, millä perusteella tuote valmistetaan; onko perusteena hinta, hyödyllisyys vai esteettisyys? Suunnittelija asettaa itselleen kysymyksiä ja pohtii niitä. Tämä vaihe on kuin marjanpuhdistin, jonka läpi ratkaisuehdotukset (marjat) valikoituvat. Mikäli puhdistus tässä vaiheessa on liian tehokas, on vaihtoehtoja mahdollisiin muutoksiin liian vähän. Vaihtoehtoja täytyy olla varalla, jotta niitä päästään kehittämään ja valikoimaan jatkossa.

Lasten kanssa työskenneltäessä on ohjaajan pystyttävä tekemään johdattelevia kysymyksiä, jolloin saa lapset aloittamaan oman suunnitteluprosessinsa. Kurssin alku on lapsille vaikein, koska asia on uutta, eikä heillä ole sitä elämäkokemusta mitä aikuisilla on. Aikuiset voivat heittäytyä suunnitteluun spontaanimminkin.

Lasten kanssa ohjaajan on oltava taustalla hiljaisena asiantuntijana ja seurattava työn suunnitteluvaihetta myös vanhempien näkökulmasta. Koska käyttämämme luonnonmateriaalit ovat arvokkaita, on opettajan oltava suunnittelutilanteessa arvioijana ja johdateltava pieni suunnittelija kaikkia tyydyttävään ratkaisuun. Aikuinen taas harkitsee hintaratkaisun itse ja päättää, jatkaako alkuperäistä suunnitelmaansa vai valitsee jonkun muun vaihtoehdon.

6.1.2 Inspiraatio mielikuvan luomisessa

Tuotteen suunnittelussa inspiraatio on avaintekijä mielikuvan luomisessa. On todettu, että käsityöläisten tuotesuunnittelun inspiraation lähteitä ei ole juuri tutkittu. Sitä on kuitenkin yritetty perustella protokolla-analyysillä, jonka avulla kuvataan suunnittelijan sisäistä puhetta. Sisäinen mielikuvaharjoittelu voi muuttaa aiemmin opittuja huonoja malleja kehittyneemmäksi muodoksi. Anttila (1993) lainaa kirjassaan jo 1700-luvun lopussa vaikuttaneen Pestalozzin ajatuksia oppimisesta. Pestalozzin keskeinen ajatus oli, että käsitteellinen ajattelu perustuu asioiden visuaaliseen tajuamiseen. Täten visuaalinen käsittäminen on kaiken muun tiedon perusta. Pestalozzin mukaan asioiden hahmottaminen oikein, on edellytys lukujen, muodon ja sanan hallintaan. (Anttila 1993,116.)

Mielikuvajärjestelmässä kurssilaiseni siis käsittelevät tuotetta suunnitellessaan sisäistä mielikuvaa siten, että he eivät kokeile suoritusta käytännössä vaan ”maalaavat ” sen mielessään. Mielikuvat voidaan saada eri aistien kautta, aiemmista kokemuksista muistellen tai intuitiivisesti. Mielikuvaharjoittelun tuloksena voi olla luonnospiirrokset tai materiaalikokeilut.

6.1.3 Luonnosten merkitys suunnittelussa

Seitamaa-Hakkaraisen (2006) puolestaan kertoo, että tuotesuunnittelussa visualisointi on välttämättömyys. Suunnittelussa lähdetään abstraktista alkuideasta konkreettiseen työohjeeseen. Menetelmänä suunnitelma piirretään tai kirjoitetaan tukisanoja. Luonnos toimii muistin ulkoisena tukena. Tällä tavoin suunnittelija pystyy käsittelemään suuren informaatiomäärän samanaikaisesti. Luonnos toimii myös suunnittelijan tukena, kun hän mahdollisesti esittelee suunnitelmaansa toisille tai hän voi tehdä muistituen itselleen, mitä hän voi muokata konkreettisten kokeilujen jälkeen. Luonnoksia tuotetaan erilaisten materiaalien, tekniikoiden tai työvälineiden avulla. (Seitamaa-Hakkarainen 2006, 27.) Esimerkiksi omat kurssilaiseni tekevät mielellään trikookudepätkistä maalarinteipille raitamallin, jota sitten mietiskelyn jälkeen mahdollisesti muuttavat. Näin malli muuntuu yksityiskohtaisemmaksi suunnitteluprosessin edetessä. Se toimii myös lähtökohtana, jos suunnittelija haluaa tehdä yksityiskohtaisemman ohjeen ennen varsinaista fyysistä työskentelyä, esimerkissäni kangaspuilla kutomista.

Lapset eivät ole yleensä suunnitelleet juuri mitään, kun he tulevat kurssilleni ensimmäistä kertaa. Siksi usein tehtäväni on houkutella inspiraatio liikkeelle. Avustavina toimenpiteinä näytän heille maton suunnittelussa erilaisia mattoja, koska jo sanat matto, poppana, pellavaliina tai ripsiliina on aivan uutta. Näin he saavat jonkin miellelyhtymän, mitä he ovat tekemässä. Jo tämä riittää usein alkusysäykseksi suunnittelun tielle. Lisäksi näytän heille eri väri vaihtoehtoja kuteista, sillä on suunnittelun tuhlausta, jos he suunnittelevat värit, joita ei ole konkreettisesti paikalla. Tämä aiheuttaisi lisäksi mielipahaa ja jopa estäisi suunnittelun etenemistä. Koska olen seurannut heidän suunnitteluaan jo pian 30 vuotta, minulle on muodostunut jokin käsitys heidän ajatuksistaan. Usein he lähtevät suunnittelussa

omista tarpeistaan eli he valmistavat esim. maton omaan huoneeseen tai vanhemmat ovat tilanneet häneltä tietyn tyyppisen maton. Jos suunnittelu on aluksi vaikeaa, minun roolini on ollut tässä vaiheessa kysymysten esittäjän rooli. Hersytän heidän ajatuksiaan auttavilla kysymyksillä, minkä väriseen ympäristöön he mattoa tekevät, onko ympäristössä jokin väri, jonka haluavat olevan mukana tai mikä on heidän mielivärinsä. Nämä ovat yleensä auttaneet, sillä lapset ovat luottavaisia suunnittelijoita, erittäin ennakkoluulottomia eivätkä he tässä vaiheessa osaa ajatella, onko heidän suunnitelmansa toteuttamiskelpoisia. Siksi roolini asiantuntijana on toinen tärkeä tekijä tässä suunnittelun vaiheessa. Minun on osattava arvioida heidän kykynsä tehdä suunnittelemansa työ. Joskus saa todella miettiä palautteessaan, miten saa lapsen muokkaamaan suunnitelmaansa paremmin toteutettavaksi niin, ettei lapsen suunnitteluinto kärsi. Jälleen kysymykset auttavat suunnitelman muokkaamisessa. Kysyn yleensä: ”Voitko ajatella, että muutat tuota kohtaa”, jotta jokin asia korjaantuu niin, että työ voidaan toteuttaa. Yleensä mitään lapsen suunnitelmaa ei ole tarvinnut tyrmätä vaan olen hakenut siihen lapsen tekemän oman ratkaisun kysymysten kautta. Tämä vaihe on vaatinut minulta paljon oppimista, sillä yleensä osan työajastani teen itse suunnittelutyötä, joten heittäytyminen toiseen rooliin vaatii itsekuria. Se miten kurssilaiset ovat kokeneet sen, selviää myöhemmin käsittelemässäni kyselyssä (LIITE 1).

Aikuiset eroavat lasten suunnittelusta jo elämäkokemuksen perusteella. Heillä on joko varmat suunnitelmat, mitä he tekevät tai he kuvailevat, minkälaiseen paikkaan he tuotteen tekevät. Tässä vaiheessa erottuvat toisena tyyppinä aiemmin määritellyt niin sanotut käsityön harrastajat. He eivät halua suunnitella tuotettaan itse vaan sanovat: ”Kyllä ohjaaja suunnittelee.” He saavat nautintonsa työn mekaanisesta tekemisestä ja nauttivat valmiiksi tehdystä raitamallista. Heille on tärkeämpää työn avulla saatu sosiaalinen kontakti ja esteettinen tuote. Oppimista heillä tapahtuu enemmän mekaanisella tasolla, mutta toisaalta jokainen heidän tekemänsä työ opettaa heitä visuaalisesti arvioimaan tuotostaan. Toiset aikuiset saattavat tuoda tullessaan esimerkiksi palan maalattua jalkalistaa, jonka avulla suunnitellaan vuorovaikutteisesti asiakkaalle malli. Kun vertaan lapsien ja aikuisten suunnittelua tässä vaiheessa omasta opettajan näkökulmastani, koen, että lapset tulevat helpommin mukaan suunnittelun vaiheisiin vaikka taustakokemusta ei juuri ole. Suunnittelun apuna on myös toisten suoritusten seuraaminen. Kun kurssilaiset

käyvät seuraamassa toisten työskentelyä, he saavat uutta havaintotietoa omaan mielikuvaharjoitteluunsa. Käytännössä tämä toimii niin lapsilla kuin aikuisilla. Koska kurssieillani kaikki tekevät omia, yksilöllisiä töitään, saavat he kurssitovereitaan seuraamalla moninkertaisen määrän havaintoja. Etenkin lasten kurssilla työpajamaisessa toiminnassa saattaa olla kymmenen eri käsityötekniikkaa meneillään, kuten kudontaa, kankaanpainantaa, huovutusta ja pajunpunontaa. Kun lapset käyvät seuraamassa muiden työskentelyä, saavat he mielikuvia toisten aiheista, joita sitten tarkemmin kehittelevät, kun tekevät seuraavaa työtään. Tätä vaihetta on ollut mielenkiintoinen seurata vuosien ajan ja nähdä, miten he eivät kopioi toisen työtä vaan saavat mielessään kehiteltyä toisenlaisen tuotteen itselleen samasta lähtökohdasta, esim. samanvärisestä loimesta. Kahta samanlaista työtä ei tule. Aikuisilla tilanne on muuten samanlainen, mutta aikuisten elämäkokemus jo tuottaa alkulähtökohdaksi erilaisia mielikuvia. Kaikenikäisten kurssilla on kuitenkin selvästi nähtävissä, että innostuminen ja motivoituminen lisääntyvät idearikkaassa ympäristössä.

Luonnosten yksityiskohtaisuus riippuu siitä, onko toteuttaja itse vai joku muu. Muille esitetty suunnitelma täytyy olla niin tarkka, että tuotteen tekijä pystyy saamaan tiedon esimerkiksi tuotteen valmistustavasta ja muodosta. Minun kurssilaiseni eivät tarvitse pikkutarkkoja piirroksia, koska he pystyvät tarkentamaan ja muuttamaan sitä oman käsityöprosessinsa edetessä. Sen verran luonnosta pitää olla, että pystyn auttamaan ja opettamaan heitä työn vaatimissa teknisissä ratkaisuihin. Tätäkin prosessia kysymykset täydentävät. Tämä vaihe onkin vuoropuhelua kurssilaisen ja ohjaajan välillä, luonnoksen toimiessa välittäjänä. Palautteen antaminen suunnitelman esittäjälle on erittäin tärkeää. Minun on kyettävä ammattitaidollani arvioida suunnitelman toteutuskelpoisuutta ja antaa ehdotuksia jos työtä ei jostain syystä voida toteuttaa teknisesti. Lapsille palaute voi olla tarkkaakin, mutta aikuisille palaute voi olla suuntaa antavaa, aikuinen pystyy ratkaisemaan pulmansa pienemmällä ohjauksella. Vanha sananparsi sanoo: tuumasta toimeen. Tuumailu on yksi vaihe tuotteen suunnittelussa ennen teknistä valmistamista. Pienet kurssilaiseni ovat ehkä saaneet toiveita tai ohjeita vanhemmiltaan johonkin työhönsä tai aikuiset kurssilaiset vastaavasti tilaustyön lapsiltaan. Tuumailun eli pohdinnan aikana vielä mietitään mahdollisia pulmakohtia kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla.

6.1.4 Skeema tuotteen mielikuvaprosessissa

Kognitiivisessa käytetään mielikuvien psykologisena perustana käsitteitä kognitiivinen kartta ja havaitsemisen skeema. Kognitiivinen kartta muodostuu siitä skeemasta, jonka mukaan valikoidaan ja vastaanotetaan havaintoja ja tietoa. Jos henkilöllä on mielessään aikaisempaan kokemukseen perustuva skeema, hän odottaa samojen tapahtumien tulevan esiin myös uudessa tilanteessa. Esimerkiksi kankaanpainaja tietää tiettyä väriä sekoittaessaan, mikä väri valmistuu. Samalla hänellä on mielessään, että kun lisääkin perusväriin toista väriä, on lopputulos tietyn värinen. Tieto perustuu hänen aiempaan kokemukseensa ja havaintoihin niistä. Anttila (Anttila 1993, 120) lainaa Neisserin määritelmää, jonka mukaan kognitiivinen kartta toimii myös tilanteessa, jossa ei ole sen hetkistä konkreettista kosketusta asiaan. Visuaalinen mielikuva voi siis olla myös epäluonnollisesti, ilman aistiärsytystä asiaan.

Mielikuvalla on toimintaa suuntaava ja sitä valmisteleva vaikutus. Käsitteiden tekemisessä tarvitaan aina kohde, *tuote*. Käsitteessä tuote on ensin ajatuksellisenä tavoitteena, joka psyykkisen ja käytännön toiminnan kautta valmistuu esineeksi. Seitamaa-Hakkarainen (2006, 28) käyttää tästä nimitystä tavoitekuva. Tavoitekuva voi olla mielikuva tehtävästä kohteesta (tuote) tai se on mielikuva toimenpiteistä, siitä prosessista, jolla tuote saadaan toteutettua.

6.1.5 Sisäisen mallin merkitys lyhytkurssilla

Sisäisessä mallissa on kysymys toiminnan sisäisesti koetusta puolesta. Sisäisen mallin kehittymisen kurssilaisten suunnittelussa näkee, kun ohjaa kurssilaisia useamman kerran peräkkäin. Sisäisten mielikuvien kehittyminen näkyy luonnoksina ja niiden tarkempina yksityiskohtina. Lasten kesäkurssissa on välissä aina yksi kouluvuosi, joten he kypsyvät niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Suunnittelussa he uskaltavat laittaa persoonallisuutensa enemmän peliin. Omalta kannaltani opettajana pystyn syventämään ohjaustani, jos minulla on tuntuma heihin jo aiemmilta kerroilta. Vuosien kuluessa jotkut kurssilaiseni ovat viettäneet kymmenen peräkkäistä kesää kesäkurssien merkeissä. Siksi olen ollut opettajana avainasemassa

heidän suunnittelutaitonsa ja -kykynsä seuraamisessa ja olen pyrkinyt kehittymään vastaavasti itse mukana.

6.1.6 Tiedon hankinta suunnitteluprosessissa

Kun kurssilainen on hahmottanut itselleen työn, hänen on tämän jälkeen mietittävä, minkälaista tietoa hän työssään tarvitsee. Tietoa tarvitaan joka prosessin työvaiheessa erikseen. Lyhytkursseja opetettaessa lapset tarvitsevat opettajan apua tiedon hankinnassa enemmän kuin aikuiset. Aikuisilla tietoa on jo ikävuosien verran ja kurssille tullessaan he ovat hankkineet tietoa opeteltavasta aiheesta jo ennen kurssille tuloa. Liikaa tietoa ei voi hankkia, mutta olennaisen tiedon määrittely voi olla vaikeaa. Tieto voi olla faktatietoa, se voi olla laadultaan teoreettista, tutkittua ja testattua, mutta myös tavallista arkikokemukseen perustuvaa tietoa.

Käsityöntekijällä sanotaan olevan menetelmätietoa, jonka hän on hankkinut tekemällä, kokemalla ja tarkastelemalla työmenetelmiään.

Suunnittelussa tarvitaan kahdenlaista tietoa; mielikuvatietoa, jonka avulla hahmotellaan tuotteen olemusta ja muutosratkaisuja sekä testitietoa, jonka avulla arvioidaan tuloksen hyviä ja huonoja puolia ongelman ratkaisun kannalta.

Mielikuvatietoa jaetaan kokemuseräiseen mielikuvatietoon (aikaisemmat havainnot ja kokemukset), hermeneuttiseen eli tulkinnalliseen mielikuvatietoon, jossa annetaan merkityksiä syntyville mielikuville sekä heuristista eli keksivää tietoa, mikä syntyy suunnittelijan omista oivalluksista. Edellä kuvattua nimitetään sisäiseksi informaatioksi. Käsityöntekijä saa vaikutteita myös ulkoisena informaationa.

Ulkoisia tekijöitä ovat muun muassa materiaalit, työvälineet, värit ja taloudelliset tekijät. Ulkoisiin tekijöihin voidaan laskea myös luonto, ympäristön arvot ja arvostukset ja teknologia.(Anttila 1993, 131-132.)

6.1.7 Tuotteen arvotekijöitä

Tuotteeseen liittyy erilaisia arvoja. Ne voivat olla materiaalisia eli näkyviä tai symbolisia arvoja, mitkä näkyvät tuotteen arvostuksina. Suunnittelijat eli kurssilaiset miettivät, minkälaisia arvoja antavat tuotteelleen. Tyypillisimpiä kysymyksiä ovat, mihin tuotetta tarvitaan tai mikä on tuotteen käyttötarkoitus. Valmistusmenetelmä ja tekniikka pitävät sisällään kysymyksiä työvälineistä, työtilasta ja käytettävissä

olevasta tietotaidosta. Suunnittelija mietti myös tuotteen väriä tai muotoa eli esteettisiä tekijöitä. Toisaalta hän miettii, pohjautuuko tuote elämyksiin tai haluaako hän työllään erottua muista. Kulttuuri ja perinnetekijät ovat vahvasti mukana käsityötuotteen suunnittelussa. Kurssilaisen on pohdittava myös sitä, minkä merkityksen hän antaa tuotteelleen.

6.1.8 Pehmeän systeemisuunnittelun malli

Ennen varsinaiseen käytännön työhön ryhtymistään suunnittelijan tulee tehdä suunnitelma, systeemi, miten hän työnsä organisoii lopputuotteeseen saakka ja mitä sen tekeminen edellyttää. Kurssilaiset eivät yleensä suuresti mieti vaan ryhtyvät heti tekemään. Teoreetikot ovat kuitenkin löytäneet aina jonkin systeemimallin, jonka puitteissa erilaisia suunnitelmia toteutetaan. (Anttila 1993, 190-192.)

Käytännössä suunnittelumalli etenee teoriassa seuraavasti. Ensiksi määritellään suunnittelun lähtökohdat ja vaihtoehdot, toisessa vaiheessa se pelkistyy.

Kolmanneksi määritellään ratkaisuun perustuvat perusmallit, visiot ja mietitään suunnitelman eri ratkaisuvaihtoehtoja. Seuraavaksi luodaan ideaalimalli, jonka on päätavoitteena, kun todellista tuotetta tarkastellaan. Sen jälkeen punnitaan erilaisia vaihtoehtoisia menetelmiä ideaalimallin toteutuksessa ja käynnistetään varsinainen työ, samalla verrataan tuotosta ideaalimalliin. Tämä vaihe on tärkeä, sillä tässä tehdään mahdollisesti useita muutokskierroksia ja taas sitä verrataan ideaalimalliin. Muutoksia tehdessä tapahtuu oppimista. Työsuorituksista voidaan oppia uusia asioita, voidaan esim. parantaa työvälineitä tai työmenetelmiä. Seuraavana vaiheena sovelletaan mahdollisia muutoksia ideaalimallin toteutuksessa. Lopuksi suoritetaan suunnitellut työn muutokset. Edellä mainittuja vaiheita käsityön tekijä saattaa suorittaa useita kierroksia, tekee parannuksia ja päädytään hyvään toimintasuunnitelmaan.

Esitän pehmeästä suunnittelumallista sovelluksen kurssilaisteni näkökulmasta, esimerkkituotteena kudottu matto. Ensimmäisessä vaiheessa mattoa mietitään yleisellä tasolla, tuotteesta ei ole vielä tarkkaa mielikuvaa. Toisena vaiheena suunnitelmaa tarkennetaan, kurssilainen päättää tehdä maton omaan kotiin, matto on

esteettinen ja värit soveltuvat ympäristöön. Kolmantena vaiheena kurssilainen tekee päätöksen valmistaa maton trikookuteesta. Suunnitelman mukaan hän päättää kutoa maton 80 cm:n levyiseen loimeen, johon hankkii materiaalin. Seuraavaksi hän laskee ennakoiden, riittävätkö kuteet suunnitellun pituiseen mattoon, vertaa malliaan todellisuuteen, vastaako trikookude alkumielikuvaa. Kurssilainen tekee pohdinnan jälkeen muutokset, ne voivat liittyä esimerkiksi kudontatekniikkaan tai voidaan muuttaa työn yksityiskohtia. Hän voi miettiä myös työn todellisia ajankäyttöratkaisuja. Tämän jälkeen hän siirtyy toteutusvaiheeseen.

6.1.9 Käsityötuotteen toteutusvaihe

Käsityöntekijä valmistaa toteutusvaiheessa yleensä yhden työn. Teollisessa suunnittelussa valmistetaan useita prototyyppejä kun taas käsityöntekijä tekee tuotteen ilman esivaiheita valmiiksi tuotteeksi Työn toteutusvaiheessa erottuvat muun muassa tekijän kokemus, koulutustaso ja persoonallisuus. Edellä mainitut asiat tekevät käsityöntekijän tuotoksesta ainutkertaisen. Kurssilaisten ohjaamisessa on toteutusvaiheessa aina erilaisia opetustilanteita oppijasta riippuen. Tässä vaiheessa erottuvat vasta-aloittaneet kurssilaiset jo useamman kurssin käyneistä. Uusille kurssilaisille voi esimerkiksi kudonnassa antaa ryhmäopetusta, jolloin heille saa opetettua oikeat kudontatekniikat eri materiaaleille erikseen. Itse olen pyrkinyt olemaan erityisen tarkka tässä tekniikoiden opettamisessa, sillä se on perusta, jolle seuraavat mahdolliset kurssit perustuvat. Minun suosikkini on nuori kurssilainen, jonka saan opettaa aivan alkutekijöistä lähtien. Olen käytännössä kokenut todeksi kokeneiden tutkijoiden toteamuksen, että kädentaidoissa ”väärin” opeteltuja työmenetelmiä on vaikea muuttaa oikeiksi. Tämä näkyy eniten aikuisten opetuksessa, sillä heidän elämänhistoriansa on jo niin pitkä, että siihen mahtuu monenlaisia opetuksia.

Tuotteen valmistusvaiheessa lyhytkursseilla on opettajan seurattava työn teknistä valmistumista ja puututtava selviin teknisiin ongelmatilanteisiin. Opettajan on hahmotettava työtä etukäteen ja arvioitava mielessään kurssilaisen kyvyt tuotteen valmistuksessa. Auttavat kysymykset tuotteen valmistamisen eri vaiheissa auttavat ohjaamaan kurssilaista itsenäisiin ratkaisuihin. Kannustus ja palaute kulkevat myös

tässä vaiheessa mukana ja ovat erittäin tärkeitä asioita niin lapsille kuin aikuisille. Opettajan tulee antaa myös arvioivaa kritiikkiä, liittyy se sitten työmenetelmiin tai materiaaliratkaisuihin. Tuotteen valmistusvaiheessa kurssilaiset suorittavat itsearviointia jatkuvasti ja tuotteen valmistuessa tekevät loppuarvioinnin. Kurssien puitteissa he saavat ryhmäarvioinnin muilta kurssilaisilta, halusivat he sitä tai eivät. Opettaja miettii palautteenannon ajankohtaa tilannekohtaisesti ja omalta eettiseltä perustaltaan. Koska tuote on valmis, on riippuvainen suunnittelijastaan, viimeistelyjä voi tehdä hyvin eri tavoin.

6.2 Hiljaisen tiedon merkitys tuotteen toteutusvaiheessa

Hiljainen tieto hankitaan ilman kielen välitystä. Lause ”*tiedämme enemmän kuin osaamme sanoa*” kuvaa selkeästi ajatusta hiljaisesta tiedosta. Käden taidoissa on aina sovellettu vanhemmilta tai aiemmilta sukupolvilta perittyä tietoa, mitä kuvataan hiljaiseksi ammattitaidoksi. Oppipojat ovat ammentaneet ammattitaitoa seuraamalla mestarin työskentelyä ja tekemällä havaintoja, jäljittelemällä ja käytännön harjoittelulla (Anttila 2006, 73-75.) Niiniluoto käyttää termiä piilevä tieto, millä tarkoitetaan tietoa, joka on hankittu kokemuksen kautta, sekä aistien avulla tehdyillä havainnoilla että myös varsinaisesti tekemällä erilaisia asioita (Niiniluoto 1997, 51).

Lepistön (2004) väitöskirjassa puhutaan tuntijan tiedosta, jossa asiantuntijan ei tarvitse sanallisesti todistella päätelmiään, mutta hänen tietoonsa luotetaan. Se voidaan kuitenkin ilmaista näyttämällä, demonstraatiolla, jonka suorittaa taitaja ja osaaja, ei amatööri. (Lepistö 2004, 36.)

Lyhytkurssit koostuvat nopeista opetustuokioista, joiden aikana on esimerkiksi jokin uusi tekniikka opetettava lyhyesti ja selkeästi. Olen kokenut, että mitä kauemmin olen kursseja pitänyt, sitä suuremmaksi hiljaisen tiedon merkitys on kasvanut. Varsinkin nuorempia opettaessani olen pohtinut, miten monta ylimääräistä ja turhaa vaihetta jää pois, hiljaista tietoa sovellettaessa. Tämä pätee myös aikuisten kursseilla, sillä esim. kudonnassa on työtekniikkavaiheita, joita ei yksinkertaisesti kirjoista saa. Oma hiljainen tietoni perustuu ammattikoulutuksen lisäksi monien vuosien tekniseen harjoitteluun ja testaukseen sekä työnkuvani monenlaiseen

vaihteluun käsityöntekijänä, ohjaajana ja opettajana. Hiljaisen tiedon jakaminen oppilaille näkyy oppilaissa työtyytyväisyytenä ja myös tekniikan oivaltamisen ilona. Hiljaista tietoa käyttäessään opettaja laittaa myös itsensä peliin. Hiljaisen tiedon vastaanottamisesta näkyy, luottaako vastaanottaja tuntijan tietoon.

7 TUOTTEEN SUUNNITTELU- JA VALMISTUMISPROSESSI LYHYTKURSSILLA

Edellä kuvattu suunnittelu- ja valmistusprosessi käsittelee yhden tuotteen valmistusta. Lyhytkursseilla valmistuu tuotteita monista eri käsityötekniikoista. Lasten lyhytkursseilla on ryhmällä samanaikaisesti menossa monta yksittäistä käsityötekniikkaa. Saman kurssipäivän aikana (kesto 5 tuntia) osa kurssilaisista kutoo kangaspuilla kukin erilaista työtänsä esimerkiksi mattoa, poppanaa, ripsiliinaa, pellavaliinaa tai kuultokudosta. Edellisten lisäksi joku voi tehdä kankaanpainantaa, silkkihuivien mikrovärjäystä, huovutusta tai paperinaruaskartelua. Tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessin vaiheet menevät kullakin kurssilaisella yksilölliseen tahtiin ja kunkin kyvyn mukaisesti. Minun tehtäväni ohjaajana ja opettajana on sukkuloida kaikkien kurssilaisten välillä aiemmin kuvaamani tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessin mukaisesti. Tämä työpajamainen toiminta, lasten ja nuorten vapaus valita käsityötekniikkansa eroaa koulukäsityöstä, mikä on opetussuunnitelman määrittämää. Vapaassa sivistystyössä toteutettava kurssitoiminta on vapaampaa, mutta samalla haavoittuvampaa. Ohjaajan on itse määriteltävä tarjoaako lapsille vain huvia vai sisältyykö kurssiin myös opetusta. Olen itse toteuttanut kurseillani opetukseen tähtäävää kurssitusta. Tämä kehittämishankkeeni antoi minulle mahdollisuuden kysyä kurssilaisiltani, mikä mielikuva heille on jäänyt kurseista ja opettamisesta ja mahdollisista uudistus- ja kehittämiskohteista.

Aikuisten lyhytkursseilla opetan yleensä kerralla vain yhden käsityötekniikan, esimerkiksi pajutyön. Tekniikka on siis rajattu, mutta tuotteen muoto puolestaan kurssilaisten valittavissa. Näin he pääsevät mukaan tuotteen suunnittelu- ja valmistusprosessiin. Esimerkiksi pajutöissä samana iltana toinen kurssilainen voi valmistaa pajukorin, toinen pajusta jäniksen tai kolmas tehdä vapaamuotoisen teoksen. Ohjausta ja opetusta aikuiset tarvitsevat hyvin erilaisesti, kokemuspohja vaihtelee monin tavoin ja asettaa opettajalle haasteen. Kuinka paljon kukin haluaa opetusta ja millä tavoin, ovat tutkimuksessani minulle tärkeitä palautteita.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Käytin kehittämishankkeessani sekä kvantitatiivista eli määrällistä että kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta niin lasten- ja nuorten kesäkurssien osalta kuin aikuistenkin kohdalla. Tämä sopi mielestäni hankkeeseeni, sillä kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 155.) Kvantitatiivista tutkimustapaa käytin kyselyn suljetuissa kysymyksissä.

8.1 Kysely tutkimuksen tiedonhankintatapana

Kehittämishankkeeni tueksi suoritin kyselyn, jolla pyrin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksille. Tein kaksi kyselyä, toisen lapsille ja toisen aikuisille. Kyselyt olivat keskenään erilaisia, sillä halusin eriyttää kysymykset juuri laajan ikärakenteen vuoksi. Kysymyksiä oli molemmille ryhmille paljon, sillä halusin saada pohjaa tutkittavalle asialle, koska aikaisempaa tutkimusta aiheesta ei ole tehty. Molemmat kyselyt sisälsivät lyhyitä kysymyksiä, joihin oli vastausvaihtoehtoja ja toisissa myös tarkennuksena avoimia kysymyksiä. Lisäksi tein erikseen avoimia kysymyksiä, joihin toivoin saavani näkökulmia, joita itse en olisi osannut ajatella. Tehdyn kyselyn lisäksi tukena olivat omat aiemmat kyselyni, joita olen esittänyt lyhytkurssieni aikana ja tekemäni havainnoinnit niistä.

8.1.1 Lasten ja nuorten kysely lapsena kursseilla olleille

Lasten ja nuorten kyselyn lähetin syksyllä 2007 postikyselynä. Kysely on liitteenä ja siihen on lisätty analysoinnin koodaus (LIITE 1). Kyselyn kohderyhmänä oli otos kurssilaisista, yhteensä 31 henkilöä, jota ovat olleet kursseilla 27 vuoden aikana. Valikoin ryhmää siten, että he edustaisivat mahdollisimman montaa näkökulmaa: vain kerran kursseilla olleita, useita kertoja olleita, kauan sitten kursseilla olleita, viime kesänä kursseilla olleita ja niin edelleen. Näin sain vastauksia kysymyksiini, joita analysoin myöhemmin tässä tutkimuksessa. Oman rajauksensa kyselylle tuli vuosia sitten kursseilla olevien osoitetiedoista, mutta etsintä tuotti tulosta.. Kyselylomakkeen mukana lähetin palautuskuoren, jossa oli valmiina postimerkki.

Vastauksia sain takaisin 29 kappaletta eli 93,5 %, joten koin vastauksen määrän riittäväksi enkä uusinut kyselyä.

8.1.2 Aikuisten kysely

Aikuisten keskuudessa järjestin niin sanotun kontrolloidun kyselyn, jossa jaoin lomakkeet henkilökohtaisesti kurssilaisille ja kerroin tutkimuksen tarkoituksesta ja vastasin kyselystä esitettyihin kysymyksiin. Kyselyyn valitsin pääosin kurssilaisia, jotka osallistuivat valoryijykursseihini marraskuussa 2007. Heistä suuri osa oli henkilöitä, jotka eivät olleet aiemmin osallistuneet yhteenkään aiempaan kurssiin. Näin sain yhden näkökulman analysointiini. Osa kyselyyn osallistuneista olivat henkilöitä, jotka ovat käyneet useilla lyhytkursseilla ja osa taas kutovia asiakkaita, jotka osallistuvat myös kursseille. Yhtenä valikoituna ryhmänä olivat TEVA - ammattiosastoa edustava ryhmä. Valitsemalla erilaisia ryhmiä, pyrin saamaan vastauksia monesta näkökulmasta. Kyselyn suoritin 42 henkilölle. Kysymyksistä osa oli vaihtoehtokysymyksiä ja osassa siihen lisättyjä tarkentavia avoimia kysymyksiä ja vielä lisäksi selvästi avoimia kysymyksiä. Kysymykset ovat liitteenä, joihin on lisätty analysoinnin koodaus (LIITE 2).

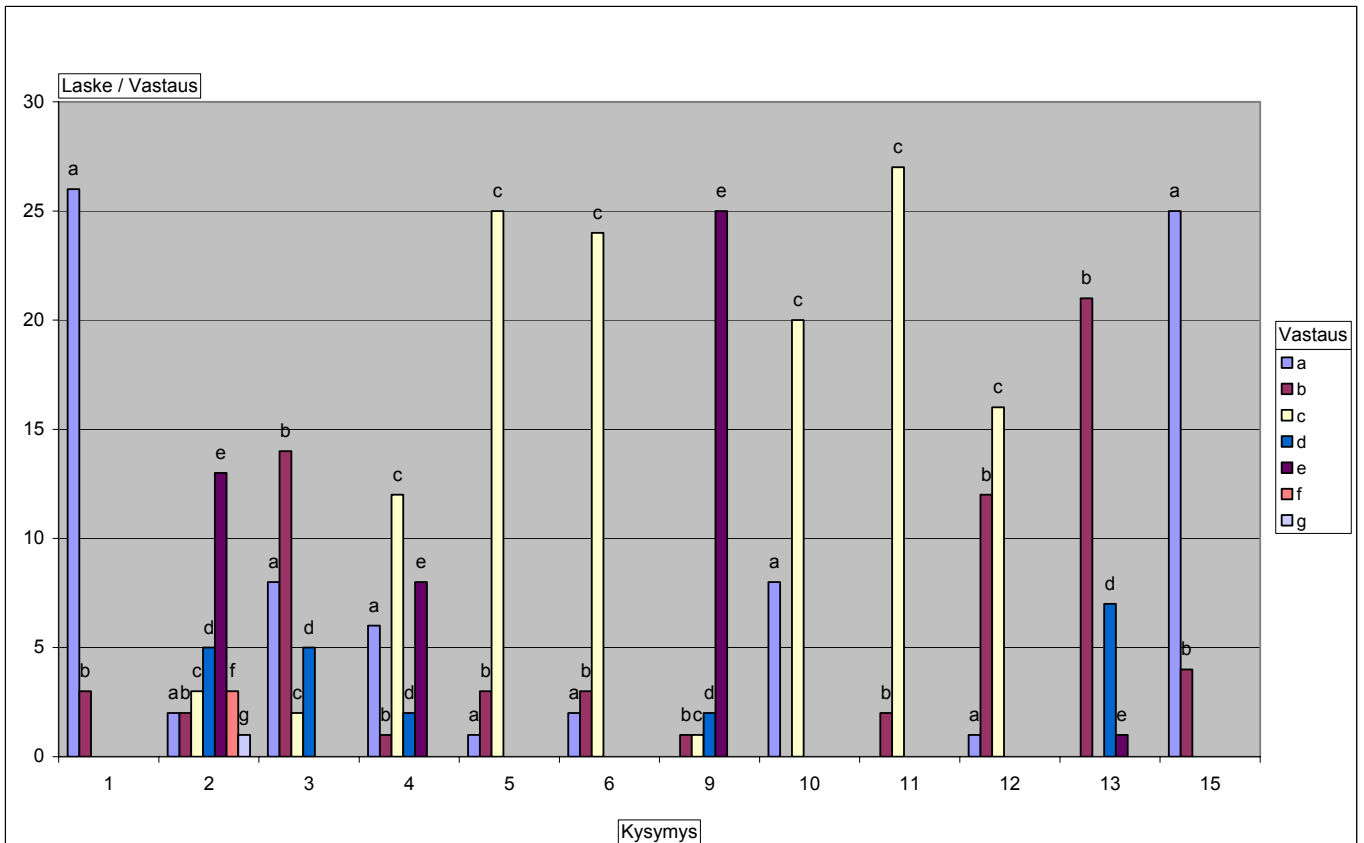
8.2 Aineiston koonti ja järjestäminen

Saatuani kaikki vastaukset, aloitin aineiston järjestelyn. Aikuisten kyselyssä oli 22 kysymystä ja lapsille suunnattuja kysymyksiä oli 18. Koodasin sellaiset kysymykset, jotka pystyin järjestämään vastaukset kirjainluokitteluksi a, b, c..., Excelin pivonkaaviota varten. Seuraavaksi kokosin avoimista kysymyksistä saadut vastaukset ja poimin niistä samoilla sanoilla kuvattuja merkityksiä. Käsittelin edelleen lasten ja nuorten, sekä aikuisten kyselyt erillisinä eli yhteensä 71 vastaajaa.

9 TUTKIMUSTULOKSET

9.1 Lasten kyselyssä saadun aineiston käsittely - koodatut kysymykset

Lasten koodatuista kyselyistä saadut vastaukset esitettynä pylväskuviona (Kuvio 3).

Kuvio 3. Lasten vastausten perusteella laadittu pylväskuvio

Kysymyksessä 1 kysyttiin sukupuolta ja annetuista vastauksista 89,7 % oli tyttöjä ja 10,3 % poikia.

Kysymyksessä 2 vastaajista 44,8 % sijoittui ryhmään 15-25 - vuotiaat, 17 % vastanneista olivat 13-14-vuotiaita ja loput tasaisesti muissa ikäryhmissä.

Kysymyksessä 3 vastaajista 48,3 % oli osallistunut kursseille 2-3 kertaa , 27,5 % oli osallistunut kerran ja 17,2 % oli osallistunut yli 5 kertaa.

Kysymyksessä 4 vastaajista 41,4 % oli saanut informaation kurssista vanhemmiltaan ja 27,6. % erilaisista tietolähteistä ja 20,6 % oli saanut tiedon lehdestä.

Kysymyksessä 5 vastaajista 86,2 % piti kurssin pituutta sopivana, liian lyhyeksi kurssiksi määritteli 10,3 % ja yhdelle henkilölle kurssi oli liian pitkä 3,5 %).

Kysymyksessä 6 päivittäisen työajan pituudesta, 82,7 % koki pituuden sopivaksi, 10,3 % piti liian lyhyenä ja kahdelle henkilölle se oli liian pitkä (7 %).

Kysymyksessä 9 vastaajista 86,2 % halusi kudonnan lisäksi useita askarteluvaihtoehtoja, kudontaa ja yhtä askartelua kannatti 6,7 % ja 3,6 % kannatti sekä pelkästään ompelua ja toisena yhtä paljon ompelua ja kudontaa.

Kysymyksessä 10 vastaajista 69 % koki saaneensa kurssilla ohjausta sopivasti, loput 31 % koki saaneensa ohjausta tarpeeksi.

Kysymyksessä 11 vastaajista 93,1 % oli sitä mieltä, että ohjaaja puuttuu oppilaiden tekemiin töihin sopivasti, 6,9 % koki puuttumisen liian vähäiseksi.

Kysymyksessä 12 vastaajista 35,1 % oli sitä mieltä, että oli opetuksellista, jos joskus opettaja kehotti oppilasta riistämään eli purkamaan työtään, 41,4 % piti sen ymmärrettävänä ja 23,5 % piti sen kiusallisena(= 2 henkilöä).

Kysymyksessä 13 vastaajista 72, % kuvasi kurssin ilmapiiriä vapaaksi, 24 % piti kurssia rauhallisena ja yksi henkilö kiireisenä (3,6%).

Kysymyksessä 15 vastaajista 86,2 % koki, että kurseille osallistumisesta on ollut hyötyä ja 13,8 % (4 henkilöä) ei ole osannut hyödyntää kurssia.

9.2 Lasten kyselyssä saadun aineiston käsittely – avoimet kysymykset

Kysymyksessä 7 kysyttiin, mitkä asiat annetuista vaihtoehdoista ovat kudonnassa tärkeitä. Kysymykseen sai valita useamman vaihtoehdon. Eniten pidettiin

kudottavien töiden vapaasta valinnasta, siihen tuli valintoja 25 kpl. Yhtä paljon pidettiin värien ja materiaalin vapaasta valinnasta. Näiden lisäksi 23 kpl valitsi vaihtoehdoksi kudontatekniikan opetuksen ja 8 kpl valitsi solmeilun.

Kysymyksessä 8 sai valita kolme mieluisinta kurssiaihetta. Eniten valintoja sai kudonta, 24 kpl, toiseksi eniten oli kankaanpainannassa, 8 kpl ja kolmanneksi eniten valintoja tuli silkkihuivin maalaukseen.

Kysymyksessä 14 kysyttiin, mikä mielestäsi kurssilla oli parasta. Annetuista vastauksista keräsin annetut määritteet lukumääräiseen suuruusjärjestykseen siten, että eniten oli valintoja sanonnalla

- kangaspuilla kudonta, oma tuote, saa toteuttaa itseään, rennossa ilmapiirissä tuotteiden tekeminen, valinnan vapaus, ja sosiaalisessa ilmapiirissä työskentely, kaikkiin tuli 5 valintaa
- tuotteiden mainitseminen nimellä, kaitaliina, matto poppana, 4 kpl
- ohjaajan tuki ja opetus, eri tekniikat ja uudet kaverit, kaikkia valintoja 3 kpl
- oma oppiminen, 2 kpl
- kesäfiilis ja uusi harrastus, joka on jatkunut edelleen, molempia valintoja 1 kpl

Kysymyksessä 16 kysyttiin, mitä hyötyä on kurssilaiselle ollut kesäkurseille osallistumisesta. Lukumäärältään isoimpia määritteitä olivat seuraavat

- käsityötaidon oppiminen, 10 kpl
- hyötyä jälkeinpäin koulussa, 8 kpl
- taidot hyötykäytössä, 3 kpl
- arvostus käsitöihin säilynyt, 2 kpl
- muita yksittäisiä: vastapaino opiskelulle, kurssilla tehdyt tuotteet hyötykäytössä, on voinut opettaa muita, opittu taitoja, joita koulu ei opeta, sosiaalisuuden oppiminen, pystyy itsenäiseen käsityön tekemiseen, hyötyä hakiessa yliopistoon

Kysymyksessä 17 kysyttiin mahdollisia viestejä ohjaajalle tulevia kurssia suunniteltaessa. Lukumäärältään isoimpia määritteitä olivat seuraavat:

- opetus olisi jatkossakin monipuolista, 7 kpl

- samanlaisia kuin edellisekin kurssit, 6 kpl
- ajan tasalla pysyminen, 3 kpl
- osataan ottaa edelleen huomioon lasten toiveet ja mielenkiinnon kohteet, runsas kangaspuilla tekeminen, säilytä rento ilmapiiri, säilytä mahdollisuus suunnitella itse, kaikkia valintoja 2 kpl
- ohjaaja säilyttää innostuneisuutensa edelleen, opettavainen ilmapiiri, painottaa työmenetelmiä, joita koulu ei opeta, kursseja muillakin lomilla, 1 kpl

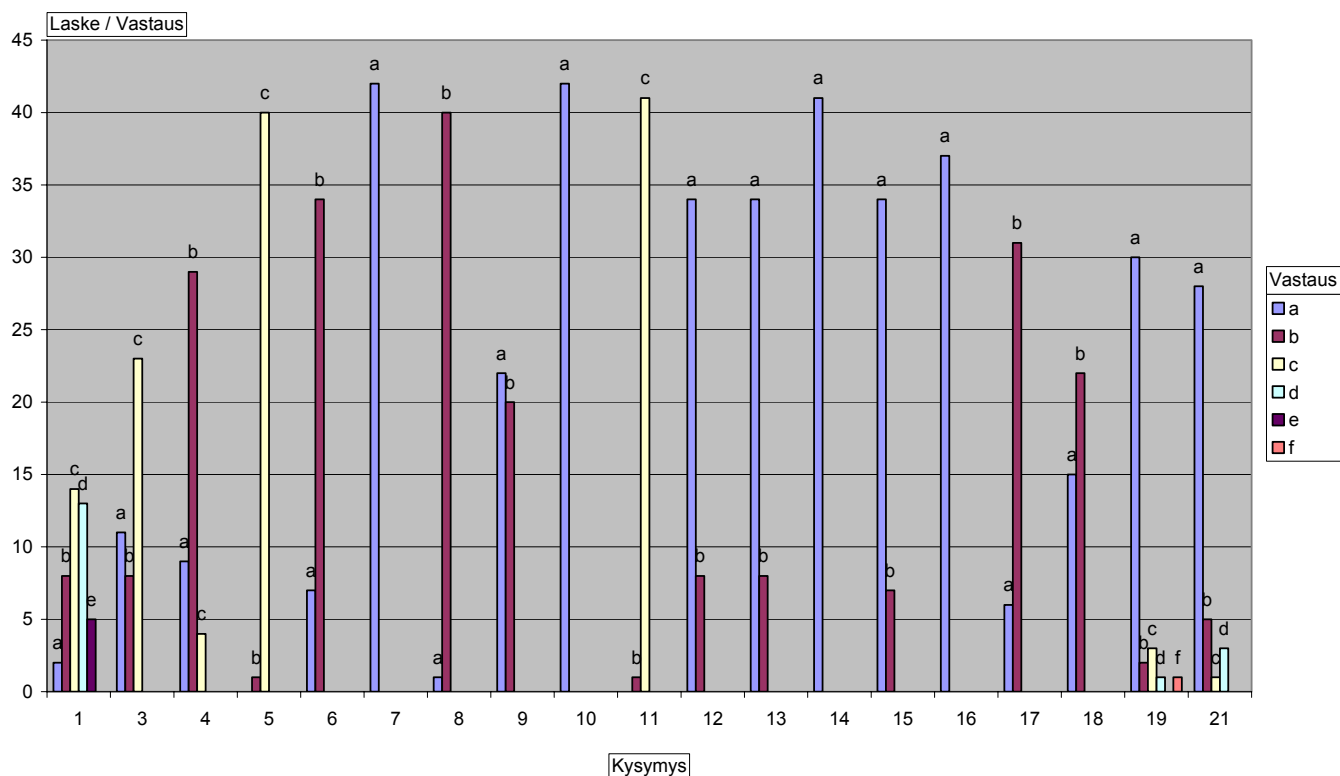
Kysymyksessä 18 kysyttiin, minkälainen muisto on jäänyt kesäkursseista yleensä.

Lukumäärältään suurimpia määritteitä olivat seuraavat:

- mukava kurssi, 14 kpl
- kurssit kesän kohokohta, 6 kpl
- hyvät työt muistoksi, 5 kpl
- hyvät kaverit, uuden oppiminen, hyvä ilmapiiri , ja oma suunnittelumahdollisuus, kaikkia 3 kpl
- työt edelleen käytössä, vaikka kurssista kulunut yli 20 v, opettavainen kurssi ja vapaamuotoinen kurssi, kaikkia 2 kpl
- lopetin vasta, kun tulin yli-ikäiseksi, toisiaan auttavainen ryhmä ja antoi koko rahan edestä, kaikkia 1 kpl

9.3 Aikuisten kyselyssä saadun aineiston käsittely - koodatut kysymykset

Aikuisten koodatuista kyselyistä saadut vastaukset esitettynä pylväskuviona (Kuvio 4).

Kuvio 4. Aikuisten vastausten perusteella laadittu pylväskuvio.

Kysymys 1 käsitteli ikäjakaumaa. Vastanneista enemmistö, 33,3 % kuului ikäluokkaan 40-49 v. Seuraavaksi eniten, 31 % kuului ikäluokkaan 50-59 v, 19 % oli 30-39 v , 11,9 % oli yli 60 v ja loput 4,8 % kuului ikäluokkaan 20-29 v.

Kysymyksessä 3 kysyttiin, mikä aika päivästä on parasta osallistua kurssille.

Vastaajista 54,8 % tulisi mieluummin illalla, 26,2 % tulisi aamupäivällä ja 19 % iltapäivällä.

Kysymyksessä 4 kysyttiin, mikä oli ratkaisevin tekijä valittaessa juuri tietyn kurssin.

Vastaajista 69 % koki ratkaisevaksi tuotteen ulkonäön, 21,4 % valitsi uuden valmistustekniikan, ja 9,5 % valitsi tuotteen uutuusarvon.

Kysymyksessä 5 tiedusteltiin kurssin sisältämää teoriämäärää, vastaajista 97,6 % koki saavansa teorian tietoa tarpeeksi ja 2,4 % (1 henkilö) koki saavansa teorian tietoa liian vähän.

Kysymyksessä 6 kysyttiin suullisen ja kirjallisen ohjeistuksen tarpeellisuutta ja vastauksista 81 % koki suullisen ohjeistuksen riittäväksi, 16,7 % halusi tarkat kirjalliset ohjeet ja yksi jätti vastaamatta kysymykseen.

Kysymyksessä 7 kysyttiin, ovatko työohjeet riittävän tarkkoja vai epätarkkoja. Vastauksissa oli yksimielisyys, 100 % totesi työohjeet riittävän tarkaksi.

Kysymyksessä 8 kysyttiin ohjauksen määrää, vastauksissa 2,4 % koki ohjauksen määrän liian suureksi ja 95,2 % sopivaksi. Tässä kysymyksessä tapahtui kysyjälle kömmähdys, sillä valinnasta puuttui ”sopiva”-vaihtoehto. Tämän olivat vastaajat lisänneet itse valintojen jatkoksi. Koska ei tullut yhtään ”liian vähän”-vaihtoehtoa, vaihdoin koodaukseen b-vaihtoehdoksi ”sopivan”, jotta sain tämän kysymyksen taulukkoon.

Kysymys 9 ryhmäohjauksen tai yksilöohjauksen riittävyydestä jakoi vastaajat miltei puoliksi, 52,4 % totesi ryhmäohjauksen riittäväksi ja 47,6 % kaipasi yksilöohjausta.

Kysymyksessä 10 vallitsi yksimielisyys siinä, että halutaan ohjaajan puuttuvan näkemiinsä työtekniisiin virheisiin työskentelyn aikana.

Kysymyksessä 11 kysyttiin, miten kurssilainen kokee ohjauksen virhetilanteessa. Vastauksissa 97,6 % tunsu, että puuttuessaan ohjaaja välittää ohjattavastaan, 2,4 % (1 henkilö) koki tilanteen kiusallisena ja 1 jätti vastaamatta kysymykseen.

Kysymyksessä 12 kysyttiin, haluaako kurssilainen valmistaa kurssiaiheen mukaisen tuotteen vai sovelluksen siitä. Vastaajista 81 % halusi tehdä juuri mallin mukaisen tuotteen ja 19 % halusi soveltaa mallia.

Kysymyksessä 13 vastaajista 81 % halusi, että kurssi-illan aikana on vain yksi tuote ja 19 % toivoi useita tuotteita.

Kysymyksessä 14 testattiin kokemuksia annetusta kannustuksesta, vastaajat kokivat kaikki sen positiivisena.

Kysymyksessä 15 vastaajista 81 % kaipasi palautetta tai arviointia työstä ja 19 % ei sitä kaivannut.

Seuraavissa kysymyksissä tuli selvästi esiin, että 5 vastaajaa ei huomannut paperin kääntöpuolella olevia kysymyksiä (kysymykset 16-22), vaikka muistutin siitä ennen kysymyksiin vastaamista. Tein jatkoanalysoinnin kysymyksiin 16-22 siten, että laskin vastaajiksi 37 henkilöä ja heidän prosentuaaliset osuudet vastauksista.

Kysymyksessä 16 kaikki olivat yksimielisiä siitä, että kokivat ryhmän aikana annetun palautteen positiivisena.

Kysymyksessä 17 kysyttiin, haluaako kurssilainen vain yksityisesti annettua palautetta, vastaajista 74 % koki, että palautteen saa antaa ryhmän aikana ja 16 % halusi palautteen yksityisesti.

Kysymyksessä 18 kysyttiin, onko kurssitiloilla merkitystä opiskeluun, vastaajista 59,5 % koki, ettei sillä ollut merkitystä ja 40,5 % koki sen vaikuttavan opiskeluun.

Kysymyksessä 19 kysyttiin ryhmän ilmapiirin vaikutusta opiskeluun, vastaajista 81,1 % koki sen positiiviseksi, 8,1 % innostavana, 5,4 % koki negatiivisena ja 5,4 % kannustavana. Koska tähän kysymykseen vastaaja antoi useamman vaihtoehdon, laskin kaikki annetut vaihtoehdot ja prosentuaaliset osuudet niistä.

Kysymyksessä 21 kysyttiin kurssin tärkeintä tekijää, vastaajista 70 % vastasi tuotteen, 14 % uuden tekniikan, 14 % työn terapeuttisen annin ja 2 % ryhmässä työskentelyyn.

9.4 Aikuisten kyselyssä saadun aineiston käsittely – avoimet kysymykset

Kysymyksessä 2 tiedusteltiin, miten kurssilainen sai tiedon lyhytkurssista.

Vastauksena tuli eri vaihtoehtoja seuraavasti:

- lehti, 27 kpl
- ystävät, 10 kpl
- Taitokeskus, 3 kpl
- työkaverit, 2 kpl
- ammattiosasto, 1 kpl

Kysymyksessä 20 kysyttiin, mikä on lyhytkurssilla parasta.

Vastauksia tuli seuraavasti:

- lyhyt kurssi, lyhytkestoinen opetus, 15 kpl
- uusi tekniikka, 14 kpl
- näkee työnsä tuloksen, 4 kpl
- sosiaalinen ilmapiiri, 4 kpl

Kysymyksessä 22 pyydettiin palautetta ohjaajalle, jotta voitaisiin tarjota parempia lyhytkursseja.

Erilaisia vastauksia tuli seuraavasti:

- kurssitarjonta olisi monipuolista
- samanlaisia kuin tähänkin asti
- lisää kurssilaisia kursseille, koska kurssit ovat hyviä
- iltakursseja, joihin voi tulla lasten kanssa
- vanhat kurssit + uusia
- kuvallinen lehtimainos, että erottuu muista kursseista
- kurssien mainonta kouluissa ja yhdistyksissä
- näyttely tehdyistä töistä
- kirjalliset ohjeet kotiin

10 AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA

10.1 Lasten ja nuorten lyhytkurssin tulkintaa

Kyselyn sukupuolijakauma oli määrältään samanlainen kuin kursseille yleensäkin on osallistuttu eli tytöt ovat enemmistönä. Ikärakenteessa suurin osa sijoittui ryhmään 15-25 – vuotiaat eli ovat juuri kasvamassa ulos lasten kesäkursseista tai olleet muutaman vuoden poissa. Oletin, että heillä oli vielä hyvässä muistissa kurssiaika ja jo hieman aikuisempi vastausote ja he pystyvät jo paremmin arvioimaan opetusta. Jo aiemmin kursseille osallistuneilta halusin muistotietoa ja tunneperäistä mielikuvaa kurssista. Osallistumiskertojen määrää sijoittui enemmistöllä luokkaan 2-3 kertaa, mikä mielestäni kuvaa kokemukseni mukaan keskimääräisarviota, kun se laskettaisiin kaikkien osallistujien osallistumiskertojen määrästä. Tämä mielestäni kuvaa otoksen luotettavuutta. Huomioitavaa oli se, että enemmistö sai vanhemmiltaan tiedon kurssista. Informaatiota kesäkursseista on pääsääntöisesti kohdistettu koulujen jaettavaksi ja vasta sieltä koteihin. Tämä saatu tulos tulee olemaan yksi kehittämiskohteen aiheista. Päivän pituus ja kurssin kesto ei tuonut vastauksissa mitään uutta. Olen kuitenkin itse havainnoinut sen, että pienemmät tahtovat jo väsyä kahden viikon kurssista. Siksi päätinkin muuttaa tulevan kesän kurssien pituutta siten, että valikoimaan tulee myös neljän päivän kurssi ajatellen juuri nuorimpia osallistujia.

Kudonnan osuus on merkittävä kurssien aiheissa ja siksi on tärkeää kehittää sitä houkuttelevampaan suuntaan. Vastaajista suuri osa koki kudontatekniikan tärkeäksi. Olisinkin ollut huolissani, jos sitä ei olisi ollut, sillä kudontatekniikan opetus on kaiken perusta kudonnan opetuksessa. Yhtä tärkeäksi kohosi valinnanvapaus kudottavissa töissä sekä väreissä ja materiaaleissa. Tämä on huomioitava myös tulevia kursseja suunniteltaessa. Eniten sitä pitää miettiä kudonnassa, jossa loimet ovat valmiiksi rakennettuina puissa, kun kurssilaiset tulevat. Ohjaajan on valmistettava kudontavaihtoehtot sellaisiksi, että loimiin voi kutoa eri värein. Tämä puolestaan merkitsee yksivärisempiä loimia, jolloin töiden houkuttelevuus on varmistettava muuten mm. mallitöillä.

Kurssiaiheista kudonta on selvä suosikki ja koen sen tärkeäksi, koska perusopetuksessa kudonta on mahdollista vasta yläasteella. Kankaanpainannan ja silkkihuivien värjäyksen suosio tukee edellistä kysymystä työn vapaasta valinnasta ja värien käytöstä. Ne toteutuvat hyvin näissä tekniikoissa. Kurssivaihtoehtona kudonta ja useat askarteluvaihtoehdot löytyivät useimpien vastauksista. Näin sain tukea tutkimukseni alussa antamalleni väitteelle, että monipuolinen kurssitarjonta lisää kiinnostavuutta.

Opettajan puuttuminen töiden pulmakohtiin ja purkamiseen otettiin myönteisesti vastaan. Ohjaajan kannalta opetuksessa purkaminen on miltei yhtä tärkeää kuin muu tekeminen. Työn purkamisesta tulee opetustapahtuma, jossa selittämisellä on suuri merkitys. Käden taidoissa tehty purkaminen jää mieleen, mutta sitä ei toisteta vaan tilanteesta opitaan.

Ilmapiirin merkitys työn tekemisessä on suuri, vastanneet kokivat ilmapiirin vapaaksi. Kehittämiskohde on mielestäni kurssin aloitukset, jolloin toisilleen osaksi täysin tuntemattomat lapset ryhmittäytyvät. Ryhmän muodostavat eri-ikäiset ja eri paikkakunnilta saapuvat oppilaat. Hyvän ilmapiirin merkitys nousi uudelleen esiin avoimissa kysymyksissä, kun kysyttiin kurssien parhaita puolia. Pirkko Anttila (1993) on tutkimustensa pohjalta todennut, että käsityötä tekevälle on tärkeää toimia sosiaalisessa ympäristössä, jossa ulospäin suuntautuneisuus ja sosiaalisuus korreloivat voimakkaasti keskenään. On merkityksellistä, että jo lapset huomioivat ilmapiirin merkityksen.

Itse tehdyt tuotteet ja opitut käsityötekniikat ovat vastaajien mukaan olleet hyödyksi kurssien jälkeen. Omien havaintojeni mukaan itse tehty tuote on ollut aina kurssilaisten arvostama, vaikka he ovat löytäneet siitä vielä kehitettävää. Suunnittelu omaan tarpeeseen on ohjannut tuotteen valmistamista pääsääntöisesti, kuten vastauksista ilmenee. Vastauksissa hyvänä pidettiin myös käsityötaitoa, jota ei heidän mukaansa koulussa opeteta.

Kritiikkiä tuli vähän, mutta yhteenkin tulee mielestäni reagoida. Joku vastanneista toivoi, että kurssilla olisi useampi ohjaaja. Kurssin aikana voi joskus muodostua tilanteita, jolloin tarvitaan ohjaajaa samanaikaisesti. Silloin lapset kokevat odottamisen tuskalliseksi, koska he ovat niin innokkaita jatkamaan työtään. Viime

vuosina tähän ongelmatilanteeseen on ollut ratkaisuna työssäoppijat, jotka ovat itse suorittaneet ohjausharjoitusta nuoria ohjatesaan ja näin auttaneet ohjaajaa ruuhkatilanteissa. Jatkossa olisikin kehitettävää, että työssäoppijoita olisi tulossa useammin.

Kurssia on pääsääntöisesti pidetty mukavana ja yhtenä kesälomakohteena.

Mielestäni tutkimuksessa tulee erittäin hyvin esiin se, että konkreettisen tuotteen valmistaminen ja sen säilyminen muistona vuosikausia on tärkeää. Tämä tulos vahvistaa tällaisen kurssin tarpeellisuuden verrattaessa sitä kurssiin, josta kurssilainen saa vain hetkellistä hauskanpitoa. Ne eivät ole kuitenkaan toisiaan poissulkevia.

10.2 Aikuisten kurssit

Aikuisten kyselyyn vastanneista kaksi suurinta ryhmää olivat iältään 40 - 59- vuotta. Ikärakenne kertoo, että kursseille osallistuvat eniten keski-ikäiset naiset, joilla ei ole enää esim. lapsenhoito-ongelmia. Kyselyyn osallistujat olivat kaikki naisia, mutta omasta kokemuksestani voin sanoa, että kyllä miehetkin saadaan liikkeelle, kun aihe ja kurssilaiset kohtaavat. Miesten osallistuminen vaatii kuitenkin enemmän järjestelyä ja he tulevat mieluummin omana ryhmänä. Olen pitänyt täsmäkursseja miesryhmille muun muassa pajutoissa ja silkkihuivien värjäyksessä.

Tiedotus kursseista luetaan pääsääntöisesti lehdestä. Kehittämistä on siis tavoissa, miten ilmoitus tehdään, sillä maksulliset ilmoitukset ovat osoittautuneet melko kalliiksi. ”Puskaradio” tuntuu olevan edelleen tehokas keino tiedon välittämisessä ja ilta oli tehokkain kurssiajankohta. Vastauksista ilmenee, että ratkaisevin tekijä kurssin valinnassa on tuotteen ulkonäkö ja toiseksi valmistustekniikka. Jatkossa on huomioitava uuden valmistustekniikan lisäksi tuotteen esteettisyys. Mallituote on siis yksi ratkaisevista tekijöistä. Sen sijaan hinta ei ollut merkittävä valintakriteeri. Lyhytkurssilla oli teorian tietoa sopivasti. Tämä kuvaa mielestäni sitä, että kurssilaiset haluavat päästä tuotteen valmistamiseen nopeasti, siksi teorian pitäisi olla lyhyt ja ytimekäs, mikä antaa opettajalle omat haasteensa.

Useimmat totesivat suullisen ohjeistuksen riittäväksi uutta tekniikkaa opetettaessa. Se vahvistaa kurssilaisten halun nopeaan valmistusvaiheeseen siirtymisestä. Yksimielisyys saavutettiin siitä, että työohjeet ovat riittävän tarkkoja, mikä on hyvä tieto ohjaajan näkökulmasta, sillä ohjaaja laatii yleensä työohjeet itse. Ohjauksen määrä oli enemmistölle sopiva, mutta ohjaustapa jakoi vastaajat miltei puoliksi, osa halusi yksilöohjausta ja osa ryhmäohjausta. Tähän voi olla syynä aikuisten erilaiset lähtötasot. Samalle kurssille saattaa osallistua vasta-alkajat ja kertaajat.

Tuotteen valmistuksessa enemmistö vastaajista halusi valmistaa juuri mallinmukaisen tuotteen. Tuloksessa erottuu mielestäni aiemmin tässä hankkeessa esittelemäni määritteet ositetun ja kokonaisen käsityön tekijöistä (ks. sivu7). Palaute, kannustus ja arviointi koettiin myönteisesti. Hajonta palautteen antamisessa osoitti sen, että ohjaajan on harkittava tarkkaan, miten palautteen antaa ja milloin antaa. Olen huomannut, että osa haluaa kriittistä palautetta työstään, osa vain huomiota ja varmistusta epävarmaan oloonsa ja osa ei ole valmis vastaanottamaan palautetta. Monessa tilanteessa ohjaajan on aistittava kulloinenkin tilanne.

Fyysisen oppimisympäristön merkitys jakoi vastaajat melkein puoliksi. Kokemuksesta olen huomannut, että innokkaimmille kurssilaisille ei ole merkitystä, minkälaisessa tilassa he tekevät työtään. Toimintamme on alkuaan ollut kudontavoittoista, joten tila on täyttynyt kangaspuista. Kurssitoiminnan lisääminen edellyttää kurssitilan laajentamista. Siksi tätä kyselyä tehdessäni ja vastauksia käsitellessäni siirryin myös käytännön järjestelyihin. Supistin kangaspuiden määrää ja lisäsin tilaa kurssitoiminnalle ja se on jo nyt osoittautunut hyväksi ratkaisuksi. Ryhmän ilmapiiri koettiin opiskelulle positiivisena ja valmistettu tuote koettiin tärkeimpänä tekijänä. Näin vahvistui vastauksissa tuotteen merkitys lyhytkurssien aiheena.

Lyhytkurssien parhaina tekijöinä korostuivat lyhyt kurssi ja lyhytkestoinen, tehokas opetus. Tämä tulos kuvaa hyvin eri kurssien kehittymistä vuosikymmenien kuluessa. Kun aloitin lasten kesäkurssia aikoja sitten, olivat oppilaat paljon pitkäjänteisempiä ja keskittyvämpiä kuin nykyisin. Sama piirre löytyy aikuisten kurseista. Yhteiskunnan yleinen kiire ja työn nopea valmistus on tarttunut myös vapaa-ajan harrastuksiin. Kurssin tuotteen pitäisikin olla nopeatekoista, näyttävää ja halpaa!

Siinä on meille kaikille ohjaajille kehitystehtävää. Parempien lyhytkurssien kehittämiseksi toivottiin hyvin vaihtelevia asioita. Yhtenä toiveena oli kurssi, joihin voi tulla lasten kanssa. Sen toiveen voi kokea haasteena, sillä jotain pitää tehdä, että kymmenkunta osallistujaa saadaan kurssille samanaikaisesti. Kurssien tarjoajia on nykypäivänä paljon mitä erilaisimmista yhdistyksistä, seuroista ja kouluista. Yksi vastaajista kiteytti asian hyvin, kun toivoi kurssista kuvallista lehtimainosta, jotta se erottuisi muista järjestäjistä.

11 JATKOTUTKIMUSHAASTEITA

Tämän kehittämishankkeen avulla on haettu tietoa lyhytkurssilaisten kurssikokemuksista ja heidän arviointiaan ohjaajan työskentelystä. Hankkeen jatkoksi ja sen antamien tulosten pohjalta voisi tutkia kurssien kehittämistä taloudellisesta näkökulmasta, sisältäen muun muassa kurssien hinnoittelun. Toisena tutkimusalueena voisi olla kurssien markkinointi, tässä hankkeessa markkinointia sivuttiin vain kyselyssä. Jatkotutkimusta voi tehdä tulosten pohjalta myös yhdistyksen muissa toimipisteissä.

LÄHTEET

Anttila, P. 1993. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo: WSOY.

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Hamina: AKATIIMI Oy.

Heikkilä, J. 1984. Luovuuden osa-alueet ja niiden kehittäminen. Teoksessa R. Haavikko & J-E. Ruth (toim.) Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin & Göös, 187-221.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kojonkoski-Rännäli S. 1995. Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi. Turku: Painosalama Oy.

Lepistö J. 2004. Käsityö kasvatuksen välineenä. Seurantatutkimus opiskelijoiden käsityötä koskevien käsitysten jäsentyneisyydestä ennen luokanopettajakoulutuksen käsityön peruskurssin opintoja ja niiden jälkeen. Turku: Painosalama Oy

Niiniluoto I. 1997. Informaatio, tieto ja yhteiskunta. Filosofinen käsiteanalyysi. Helsinki: Oy Edita Ab

Seitamaa – Hakkarainen, P. 2006. Käsityötuotteen merkitykset. (ApuMatti)

Suojanen U. 1993. Käsityökasvatuksen perusteet. Porvoo: WSOY

Internet-lähteet:

Käsityön verkkoyliopisto (Helsingin yliopisto)

<<http://www.edu.helsinki.fi/kvy/proseminaari/pro.kasityotiede.html>> 12.4.2008.

LIITE 1: Lasten käsityön lyhytkurssien kyselylomake
HYVÄT ENTISET KESÄKURSSILAISET!

Alla olevan kyselytutkimuksen tavoitteena on käsityön lyhytkurssien kehittäminen. Kyselytutkimus on osa kehittämishanketta, jonka teen suorittaessani ammatillista opettajankoulutusta. Kyselytutkimuksen tarkoituksena on kehittää kurssia niin, että se palvelisi paremmin opiskelijoiden ja huoltajien näkökulmasta. On ensiarvoisen tärkeää, että vastaat kysymyksiin omasta näkökulmastasi. Vastaukset saa antaa nimettöminä. Toivon, että vastaat kyselyyn heti ja postitat sen takaisin kirjeessä olevassa valmiiksi kirjoitetussa kirjekuoressa. Kiitos!

Kyselytutkimus

Rastita (X) seuraavat kysymykset, Voit rastittaa useampia vaihtoehtoja.

1. Oletko sukupuoleltasi a) nainen b) mies
2. Oletko iältäsi alle a) 8 v b) 8-9v c) 10-12 v d) 13-14 v e) 15-25v
f) 26-34v g) yli 35v
3. Oletko osallistunut lasten kesän käsityökurseille
a) kerran b) 2-3 kertaa c) 4-5 kertaa d) yli 5 kertaa
4. Miten sait tiedon kesäkurssista:
a) lehdestä b) koulusta c) vanhemmilta d) kavereilta e) muu, mikä.....
5. Mitä mieltä olit kesäkurssin pituudesta
oliko se kestoltaan a) liian pitkä b) liian lyhyt c) sopiva
6. Oliko päivittäinen työskentelyaika a) liian pitkä b) liian lyhyt c) sopiva.....
7. Kudonta on ollut yksi kesäkurssien pääaiheista jo vuosien ajan. Mitkä seuraavat asiat ovat sinulle kudonnassa tärkeitä, voit rastittaa useamman vaihtoehdon:

kudontatekniikan opetus...a	kudottavien töiden vapaa valinta... d
puolauksen opetus..... b	värien ja materiaalien vapaa valinta...e.
viimeistely ommellen... c	solmeilut..... f
	muu, mikä..... g
8. Valitse seuraavista kolme (3) mieluisinta kurssiaihetta:

kudonta... 1.	ompelu... 8
kankaanpainanta... 2	paperinaruaskartelu... 9
huovutus... 3	virkkkaus... 10
helmipunonta... 4	silkkihuivien maalaus 11
aurinkovärjäys... 5	punonnat..... 12
erilaiset solmeilut...6	paperin marmorointi... 13
kortit... 7	muu, mikä?..... 14

jatkuu

jatkuu

9. Valitse seuraavista kurssivaihtoehtoista mieluisin:

Kurssilla on a) pelkästään kudontaa b) pelkästään ompelua c) yhtä paljon ompelua ja kudontaa d) kudontaa ja yhtä askartelua e) kudontaa ja valinnaisesti useita askarteluvaihtoehtoja f) pelkästään erilaisia askarteluja g) muu, mikä.....

10. Saitko kursseilla ohjausta a) tarpeeksi b) liian vähän c) sopivasti

11. Puuttuiko ohjaaja tekemiisi töihin a) liian paljon b) liian vähän c) sopivasti

12. Joskus oppilas joutuu purkamaan (riistämään) työtä ohjaajan kehotuksesta. Koetko sellaisen tilanteen a) kiusallisena b) ymmärrettävänä c) opetuksellisena

13. Millaisena koit kurssin ilmapiirin a) koulumaisena b) vapaana c) levottomana d) rauhallisena e) kiireisenä

14. Mitä mielestäsi kurssilla oli parasta?

Parasta.....

15. Onko sinulle ollut hyötyä osallistumisestasi lasten ja nuorten kesän käsityökurseille?

a) kyllä b) ei

16. Jos vastasit kyllä, niin kerro tarkemmin.....

17. Mitä viestittävää sinulla on ohjaajalle tulevia kursseja suunniteltaessa?

Toivon, että.....

18. Minkälainen muisto sinulle on jäänyt kesäkursseista yleensä?

.....
.....
.....
.....

KIITOS, ETTÄ OLET KANSSANI KEHITTÄMÄSSÄ TULEVIA LASTEN JA NUORTEN KÄSITYÖN LYHYTKURSSEJA!

TE HYVÄT KURSSILAISET, OLETTE RIKASTUTTANEET TYÖTÄNI YHTÄJAKSOISESTI JO 27 VUOTTA. SIITÄ TEILLE SYDÄMELLISET KIITOKSET!

TEITÄ KAIKKIA LÄMPIMÄSTI MUISTELLEN

Anja Rosenberg
(Taitokeskus Kankaanpää)
Kurrenpolku 1
38700 Kankaanpää
puh. 050-5260340

LIITE 2: Aikuisten käsityönlähtökurssien kyselylomake

HYVÄT KURSSILAISET !

Alla olevan kyselytutkimuksen tavoitteena on käsityön lyhytkurssien kehittäminen. On ensiarvoisen tärkeää, että vastaat kysymyksiin omasta näkökulmastasi! Kyselytutkimus on osa kehittämishanketta, jonka teen suorittaessani ammatillista opettajankoulutusta. Kysely käsittelee lyhytkursseja yleensä ja ohjaajan toimintaa kurssiohjaajana. Vastaukset saa antaa nimettöminä.

Kysymyksiä aikuisten lyhytkursseista:

1. Oletko iältäsä a) 20-29 v   b) 30-39v   c) 40-49   d) 50-59v   e) yli 60v
2. Miten sait tiedon käymästäsi lyhytkurssista? (esim. lehti, netti, ystäviltä jne)
.....
3. Rastita, mihin aikaan päivästä tulet mieluummin kurssille?
a) aamupäivällä   b) iltapäivällä   c) illalla
4. Mikä oli ratkaisevin tekijä valitessasi juuri kyseisen lyhytkurssin?
Laita tärkeysjärjestykseen seuraavat valintakriteerit 1-4 (1. tärkein jne) omasta näkökulmastasi:
a) uusi valmistustekniikka   b) tuotteen ulkonäkö   c) tuotteen uutuusarvo   d) tuotteen hinta
5. Rastita, oletko sitä mieltä, että lyhytkurssilla opetetaan kurssiaiheeseen liittyvää teoriaa
a) liian paljon   b) liian vähän   c) tarpeeksi
6. Haluatko, että opittavasta tekniikasta saat   a) tarkat kirjalliset ohjeet
b) ohjaajan suullinen ohjaus on riittävä
7. Ovatko työohjeet olleet mielestäsi riittävän a) tarkkoja   b) vai epätarkkoja
8. Rastita, oletko sitä mieltä, että saat kurssilla ohjausta a) liian paljon
b) liian vähän
9. Rastita, riittääkö kurssilla a) pelkkä ryhmäohjaus   vai   b) tarvitsetko yksilöohjausta
10. Rastita, haluatko, että ohjaaja puuttuu näkemiinsä työtekniisiin virheisiin työskentelyn aikana?
a) kyllä   b) ei
11. Miten koet ohjauksen virhetilanteessa? Koetko ohjaajan puuttumisen
a) moitteena   b) kiusallisena tilanteena   c) ohjaajan välttämisenä ohjattavastaan

jatkuu

jatkuu

12. Kun kurssiaihe on ilmoitettu, haluatko, että valmistat a) juuri mallin mukaisen tuotteen b) haluatko tehdä siitä heti oman sovelluksesi
13. Oletko sitä mieltä, että yhden illan kurssilla pitäisi olla a) yksi tuote b) vaihtoehtoisia tuotteita
14. Kurssityön valmistusvaiheessa annetun kannustuksen koen a) positiivisena b) kiusallisena
15. Kaipaanko kurssityön valmistuttua palautetta/arviointia työstäsi a) kyllä b) ei
16. Koetko ryhmän aikana annetun palautteen/arvioinnin a) positiivisena b) negatiivisena
17. Haluatko vain yksityisesti annettua palautetta a) kyllä b) ei
18. Kuinka suuri merkitys sinulle on kurssitiloilla opiskeluusi a) paljon b) vähän
19. Miten ryhmän ilmapiiri vaikuttaa opiskeluusi, koetko sen a) positiivisena b) negatiivisena c) innostavana d) kannustavana e) ahdistavana f) terapeuttisena g) muuta, mitä.....
.....
20. Mikä on parasta lyhytkurssilla.....
.....
21. Onko kurssin tärkein tekijä tuote a) uusi tekniikka b) ryhmässä työskentely c) työn terapeuttilinen anti
22. Mitä muuta palautetta voit antaa minulle, jotta voisin tarjota parempia lyhytkursseja
Haluaisin, että.....
.....
.....
.....

KIITOS, ETTÄ VASTAUKSILLASI OLET OLLUT KEHITTÄMÄSSÄ UUSIA LYHYTKURSSEJA!

Anja Rosenberg